

SVEIKINIMAI

MINĖJIMAI

KOVO 11-OJI – LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATKŪRIMO DIENA	
PUNSKO DARIAUS IR GIRĖNO MOKYKLOJE – Julija Zielinskienė ir Violeta Vainienė	5
VĪDUGIRIŲ MOKYKLOJE – Grażina Kibyšienė	6
KAMPUOČIUOSE	7
SEINUOSE	7
BRANGŪS BROLIAI IR SESERYS! – Kun. Jaroslav Kalinovskij	8

TIKĖJIMAS

APIE LITURGINĘ KALBĄ – Kun. Jaroslav Kalinovskij	9
---	---

ĮVYKIAI, PROBLEMAS, NUOMONĖS

KUR DINGO VAIKAI? – Petras Maksimavičius	10
---	----

ŠVIETIMAS

KĄ DARYTI, KAD NENUAUTĖTUM? – Birutė Vaičiulienė	12
---	----

KNYGŲ LENTYNOJE

„ILIUSTRUOTA LIETUVOS ISTORIJA“: IŠSKIRTINĖ TUO, KAD SKIRTA PLAČIAJAI VISUOMENEI	15
---	----

IŠĖJĘ NEGRĮŽTI

IŠKELIAVO AMŽINYBĖN ALDONA PEČIULYTĖ-LEONČIKIENĖ – Euge- nija Pakutkienė	18
---	----

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

PALMĖS LIETUVOJE – FANTAZIJA AR TIKROVĖ? – Lilija Valatkienė 22	
KARININKAS, POLICININKAS JUOZAS VAILIONIS (1918–1944) – Gin- taras Lučinskas	24

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA	26
-----------------------------	----

Viršeliuose:

- Pavasario žiedai (Irenos Gasperavičiūtės nuotr.)
Kovo 11-osios paminklas Kampuočiuose (Jolantos Jonušonytės
nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk,
ul. A. Mickiewicza 23

tel. / faks. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny,
ul. Wileńska 9
tel. / faks. 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė-Olów
Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė

KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Eugenija Pakutkienė, Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2021-03-26

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai
sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

Zadanie pn. „Wydanie 24 numerów dwutygodnika
„Auśra” zrealizowano dzięki dotacji Ministra
Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Projektą „Lenkijos lietuvių tautinio sąmonin-
gumo ugdymas“ iš dalies remia Spaudos, radijo
ir televizijos

rėmimo fondas
(gauta parama per
projekto įgyven-
dinimo laikotarpį
– 8000 eurų).

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Vėl per Velykas būsime uždaryti namuose? Dar ne taip seniai džiaugėmės Šengeno erdve ir galimybe laisvai judėti po Europą. Mūsų ryšiai su Lietuva tikrai buvo intensyvūs ir tapę vos ne kasdieniais. Taip pat nemažai mūsų dirba už vakarų sienos. Ir per Kalėdas, Velykas sugrįždavo namo susitikti su šeimomis. Šiuo metu judėjimas per sieną įeigu ne visai uždarytas, tai bent jau smarkiai apribotas. Žinoma, pandemija, karantinas, ribojimai. Lyg ir viskas aišku.

Norėtusi tikėti, kad priimami sprendimai reikalingi, logiški ir paremti noru kuo greičiau sugrįžti į normalų gyvenimą. Nesu sąmokslu teorijų šalininkė. Su jomis galima dar labiau viską sujaukti. Tačiau labai keistai atrodo, kai tą pačią dieną viena šalis priima kokį nors sprendimą, o kaimynė, esanti čia pat – atvirkštinį. Turiu omeny tai, kad kovo 22-ąją Lenkijoje iki šiol mokyklas lanke pradinukai pradėjo nuotolinį mokymąsi, o Lietuvoje pradinukai, iki tos dienos mokėsi nuotoliniu būdu, sugrįžo į mokyklas. Tą pačią dieną. Negi pandemija atpažįsta sienas? Na, bent jau man keisti atrodo tokie prieštaringi sprendimai. Tad kas čia teisus? Nejaugi kažkas mus mulkina?

Prieš metus šv. Velykas praleidome atsiriboje, dažnai vieni, kas nesulaukė sugrįžtančių vaikų ar anūkų. Šiomet yra panašiai. Pernai tokiu metu nepagalvojome, kad taip ilgai visa tai užsitęs. Šiomet jau vis dažniau kalbame, jog taip bus dar keletą metų. Tačiau tikėkimės, kad tai paskutinės tokios šventės!

**Jaukių, ramių ir sveikų šv. Velykų!
Būkite kupini vilties,
laukdami geresnių laikų.**

Jėzus „kreipėsi į Tomą:
„Pridėk čia pirštą ir apžiūrėk mano rankas.
Pakelk ranką ir paliesk mano šoną;
jau nebebūk netikintis – būk tikintis“.
(Iš Atvelykio sekmadienio Evangelijos, Jn 20, 27)

Brangūs diasporos lietuviai, broliai ir seserys Kristuje!

Tomas netikėjo apaštalybų liudijimais, kad prisikėlęs Jėzus gyvas ir buvo tarp jų. Juk dažnai akys žmogų apgauna. Tomas sakė, kad netikės, kol savo akimis nepamatys ir kol piršto neįdės į Jėzaus šono žaizdą. O Jėzus Tomui atsakė: „Tu įtikėjai, nes pamatei. Palaiminti, kurie tiki nematę!“ (Jn 20, 29)

Šie Kristaus žodžiai šiandien tinka ir mums. Ypač šiuo pandemijos metu, kai esame medikų raginami laikytis atstumo vieni nuo kitų ir dėvėti kaukes, siekiant apsaugoti nuo koronaviruso.

Tomui atsilipti į Jėzaus kvietimą trukdė abejingumas, širdies kietumas. Todėl mes turime budėti, kad netaptume abejingi savo artimo poreikiams, kuriuos pamatyti dabar dar sunkiau – juk šypsenas, susijaudinimą, susirūpinimą slepia kaukės. Neatsitiktinai šiai Gavėniai skirtame laiške Popiežius Pranciškus rašo, kad „mūsų tikėjimo ir vilties aukščiausia išraiška yra meilė, išgyvenama sekant Kristumi, rodant dėmesį ir užuojautą kiekvienam žmogui“.

Kryžius yra ypatingas krikščionio simbolis – per Nukryžiuotąjį atveriamą pasiaukojama Dievo meilė ir gailėstingumas žmonijai. Didžiojo Penktadienio Evangelijos eilutėse skaitoma apie Jėzaus suėmimą ir nukryžiuojimą, o liturgijoje atidengiamas ir garbinamas Kryžius, giedama: „Garbiname, Viešpatie, Tavo Kryžių, šloviname ir aukštiname Tavo šventąjį prisikėlimą; štai per Kryžių džiaugsmas atėjo į visą pasaulį.“

Tegul Kryžiaus paslaptis, pasitinkant šventas Velykas, atidengia Prisikėlusio Jėzaus palaimą Jums, Jūsų šeimoms bei parapijų bendruomenėms.

Palaimintų šv. Velykų! Būkite sveiki.

Prelatas Edmundas J. Putrimas,
Lietuvos Vyskupų Konferencijos delegatas
užsienio lietuviams katalikams

Kaip gera, kad mūsų gyvenimo laivelį vairuoja gerojo Tėvo ranka. Kai Jis prie vairo, niekas nebaisu. Dievas taip pamilo pasaulį, jog atidavė savo viengimį Sūnų, kad kiekvienas, kuris Jį tiki, nepažūtų, bet turėtų amžinąjį gyvenimą. Palaimintų šventų Velykų!

Kunigas Alfonsas Jurkevičius

Nuoširdžiai sveikinu jus su šv. Velykomis – Kristaus prisikėlimo švente. Tai viena didžiausių ir populiariausių lietuvių pavasario švenčių, simbolizuojanti atgimimą ir dvasinį atsinaujinimą. Velykos kviečia džiaugtis gyvenimu ir jo suteiktomis dovanomis.

Dėl sunkių išbandymų, tekusių visam pasauliui, prie margučių stalo ne visi sėsime su savo artimaisiais, tačiau juos mes prisiminsime savo širdyse. Tikiu, kad solidarumas ir pasitikėjimas, jog kartu įveiksime visas negandas, visus mus lydės šv. Velykų dienomis.

Mieli tautiečiai, linkiu jums gražių Velykų, džiaugsmo, stiprybės ir puikios sveikatos.

*Remigijus Motuzas,
LR konsulato Seinuose vadovas, ambasadorius*

Bundančiai gamtai paskelbus gražios pavasario šventės atėjimą atgimkime tauresniems troškimams ir ketinimams, nepamirškime dalinti žmonėms gerumo, šypsenų ir meilės. Mūsų širdys lai prisipildys gaivaus pavasariško džiaugsmo ir vidinės darnos, o namus apgaubs ramybė ir viltis.

Su šv. Velykom!

LLD Suvalkų skyrius ir „Suvalkiečio“ redakcija

Šv. Velykų ryto varpai išsklaido tamsą!
Su Dievo malone anksti atskubėjęs pavasaris
atneša šviesą žemei ir kiekvienam iš mūsų.
Tegul išlieka ta šviesa ir viltis mūsų protuose
ir širdyse.

Šviesių šv. Velykų Jums linki

Lenkijos lietuvių šv. Kazimiero draugija

Nuoširdžiausi ir šilčiausi sveikinimai šv. Velykų proga. Tegul Kristaus prisikėlimo džiaugsmas gyvena širdyje ir suteikia daug vilties. Tegul Jūsų namus ir širdis užlieja meilė, ramybė ir tikėjimas šviesesne ateitimi. Tegul artimųjų meilė lydi Jus visur ir visada!

Linksmų šv. Velykų!

Punsko valsčiaus taryba, viršaitis ir darbuotojai

Viltingų, džiugių ir Dievo malonių kupinų šv. Velykų! Susibūrę kartu su širdžiai artimais žmonėmis švęskime ir dalinkimės pakilia nuotaika, gerumu ir meile.

*Vysk. Antano Baranausko fondas
„Lietuvių namai“ Seinuose*

Linkime, kad graži Velykų šventė įkvėptų naujų idėjų ir suteiktų jėgų naujiems prasingiems darbams. Tegul jus lydi sveikata, pasitikėjimas, gera nuotaika ir nuoširdus bendravimas!

*Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos
bendruomenė*

Su saulės spinduliu pirmuoju,
Su džiaugsmo šypsena veiduos
Velykų rytmetį ankstyvą
Suklupsime šventos maldos,
Kurią kuždės ne tik mūsų lūpos –
Jos žodžius širdys atkartos!
Laimingi ir sveiki būkite sulaukę
Prisikėlimo valandos!

*LLD Ščecino skyriaus nariai
su pirmininku Viktoru Buvelskiu*

Kovo 11-oji – LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATKŪRIMO DIENA

Punsko Dariaus ir Girėno mokykloje

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

JULIJA ZIELINSKIENĖ
IR VIOLETA VAINIENĖ

Kaip žinome, dėl susiklosčiusios pandemijos situacijos mokyklą lanko tik I–III klasių mokinukai. Nors ir negausiame būryje, tradiciškai šventėme Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dieną. Ji buvo ypatinga dar tuo, kad kartu pasveikinome ir priėmėme į mokyklos gretas mūsų jauniausius mokinukus. Pirmokėliai pasižadėjo būti sąžiningi, kruopštūs ir dori. Vaikai su auklėtojais parodė paruoštą programėlę, kurios metu skambėjo dainos ir eilėraščiai.

Vėliau visi kartu sugiedojome Lietuvos himną. Pirmokėliai susibūrė sporto salėje bendrai nuotraukai. Laikydami rankoje po Lietuvos vėliavėlę jie sustojo sudarydami šios valstybės kontūrus. Šitaip pasveikino savo Tėvynę su švente. Parodė, kad jie jau myli Lietuvą, nori ją kurti, jai tarnauti ir išgarsinti savo gerais darbais.

Su svetainės lankytojais paruošėme plakatus „Mes mylime Lietuvą“ ir „Mes kuriame Lietuvą“. Vaikai su dideliu noru ir džiaugsmu piešė savo Tėvynei, karpė iš popieriaus širdeles, vaivorykštę, medžius ir pan. Plakatais papuošė mokyklos fojė.

Pirmokų priesaika

Pirmokėliai, laikydami rankoje po Lietuvos vėliavėlę, sustojo sudarydami šios valstybės kontūrus

Vidugirių mokykloje

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

GRAŽINA KIBYŠIENĖ

Jau metai, kaip gyvename kitokiomis sąlygomis ir švenčiame kitaip. Nėra iškilmingų koncertų, nesiburiname kartu paminėti tautinių švenčių, pasidžiaugti ir pabuvoti. Mokyklos gyvenimas pasikeitė, nemaža jo dalis persikėlė į virtualiąją erdvę. Jaunesnieji mokiniai mokosi mokykloje, vyresnieji – namuose. Tai ir dirbame, ir švenčiame skirtingai. Šiek tiek kartu, šiek tiek kiekvienas atskirai.

Vidugirių mokyklos nulinukai ir I–III klasių mokinukai Kovo 11-ąją paminėjo savo klasėse. Pasipuošę tautiniais drabužiais jie sugiedojo Lietuvos himną ir padainavo Lietuvai keletą dainų. Be to, mokinukai pynė trispalves apyrankes, knygų skirtukus, pasidarė trispalves vėliavėles – širdes, piešė trispalves gėles. Jų klasės sužydėjo Lietuvos vėliavos spalvomis.

Gražinos Kibyšienės nuotr.

Gražinos Kibyšienės nuotr.

O vyresnieji? Vyresnieji šventė namuose. Kiekvienas susirado lietuviškos atributikos, pasipuošė patys ir dažnas papuošė savo namus trispalvėmis. Mokiniai sakė, jog klausėsi televizijos transliuojamų koncertų, žiūrėjo Kovo 11-ajai skirtas laidas. Šventės akimirkas jie įamžino nuotraukose, kuriomis pasidalijo mokyklos interneto puslapyje.

Taigi 31-ąją Lietuvos gimtadienį minėjome atskirai, bet širdyse ir mintyse visi buvome kartu. Tikėkimės, kad kitąmet visi vėl susitiksime mokykloje ir drauge švęsime Lietuvos nepriklausomybę.

Kampuočiuose

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Jolantos Jonušonytės nuotr.

Jolantos Jonušonytės nuotr.

Įprastinis mokyklų bendruomenių susibūrimas Kampuočiuose prie Kovo 11-osios paminklo šiais metais irgi buvo kitoks. Visų pirma čia pritrūko vaikų. Susirinko tik lietuviškų organizacijų ir mokyklų vadovai, Punsko valsčiaus ir Seinų apskrities atstovai. Padėta gėlių prie Nepriklausomybės paminklo, pabendrauta su jo savininku Juozu Pečiuliu ir išsiskirstyta. Šiomet, deja, viskas kukliai – laikantis saugumo dėl COVID-19 pandemijos.

Punsko Kovo 11-osios licėjus šventinį koncertą įrašė ir jį įkėlė į internetą. Minėjimą galima rasti adresu: <https://punska.pl/akiratis/kovo-11-osios-minejimas-punska/>.

Seinuose

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Seinuose Kovo 11-oji buvo paminėta šv. Mišiomis, kurias atnašavo šios parapijos vikaras Jaroslav Kalinovskij. Po Mišių Seinų apskrities, „Žiburio“ mokyklos ir „Lietuvių namų“ vadovai bei atstovai nuvyko į Berznyko ir Seinų kapines uždegti atminimo žvakučių ant Lietuvos savanorių kapų.

Seinų „Lietuvių namų“ kultūros skyriaus vadovė Dalia Astrauskienė pakalbino „Žiburio“ mokyklos vaikus ir mokytojus. Klausė, ko jie palinkėtų Lietuvai. Šį filmuką galima rasti adresu: <https://www.youtube.com/watch?v=d3XdLa1ZYz8>.

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

Brangūs broliai ir seserys!

Pamokslas, sakytas Kovo 11-osios proga Seinuose

KUN. JAROSLAV KALINOVSKIJ, SEINŲ BAZILIKOS VIKARAS

„Daviau savo tautai įsakymą: 'Klausykite mano balso, tai būsiu jūsų Dievas, o jūs – manoji tauta! Eikite visuomet keliu, kurį aš jums įsakau, kad sėkmė jus lydėtų!'“ (Jer 7, 23) Tokie mus šiandien pasitinka pranašo Jeremijo žodžiai apie tautos laimę. Dievas duoda laimę, laisvę ir visą gėrį. Tik ar mes mokame tuo naudotis? Niekinamos moralės ir šeimos vertybės. 1919 m. Vilniaus kunigas visuomenininkas Pranas Bieliauskas „Vilniaus dienoraščiui 1915–1919 m.“ paskutiniame puslapyje apie politinę Lietuvos ir pasaulio padėtį rašo: „Šitą sąsiuvinį baigiu rašyti tuo metu, kaip visame pasaulyje verda kovos dėl tautų atgimimo, valstybių atstatymo ir už klasių būvį. Tačiau man už vis rūpi Tėvynės likimas. Jai kunigas Feliksas Meškis jau sugiedojo „Requiescat in pace.““

Dabar gal ir neprarasim nepriklausomybės, kuri buvo atkurta prieš trisdešimt vienus metus, gal greičiau savo žmogiškumą ir meilę artimui galime prarasti. Turime branginti ir mylėti laisvę, ją puoselėti, kad paskui netektų gailėtis, jeigu jos netektume. Už laisvę turime būti dėkingi Dievui ir Švenčiausiajai Mergelei Marijai, šventiesiems mūsų tautos globėjams. Negalime užmiršti ir tų, kurie patyrė kančias Sibiro lageriuose ir kalėjimuose kaip tremtiniai ir politiniai kaliniai. Reikia dėkoti už juos ir melstis.

„Vardan tos Lietuvos“ skambėjo miestų gatvėse, salėse, namuose. Po džiaugsmo

euforijos atėjo suvokimas, kad laisva Lietuva – tai mes patys, mūsų kasdienis darbas, atsakomybė, kūryba, mūsų tikėjimas, tradicijos ir kultūra.

Lietuva – mažas žemės plotelis prie Baltijos krantų. Graži mūsų Lietuva. Kad ji tokia išliktų, reikia įdėti daug triūso, daug sunkaus darbo. Reikia saugoti ir teisingai valdyti mums patikėtą gamtos ir žmonių kūrinį. Privalu mokytis gyventi demokratinėje valstybėje, grindžiamoje teise ir teisingumu. Būtina ugdyti solidarumą ir broliškumą, kuris mažą tautą daro vieningą ir stiprią. Ypač šiomis sunkiomis pasaulinės pandemijos dienomis, kai žmonės yra įbauginti ir bijo net savo šešėlio.

Dievas vedė išrinktąją tautą per dykumą. Taip pat mūsų tautą vedė per tą dykumą, išbandymo keliais. Dabar viskas tik nuo mūsų priklauso. „Tavo tauta, kurią išvedei iš Egipto žemės, nedorai pasielgė. Jie suskubavo pasukti iš kelio, kuriuo eiti buvau jiems įsakęs, nusiliejo sau veršį ir jam aukoją, sakydami: 'Izraeli, šis yra tavo

Dievas, kuris išvedė tave iš Egipto žemės!'“ (Iš 32, 7–8)

Mylimieji, švęsdami Lietuvos nepriklausomybės trisdešimt pirmąsias metines, dėkokime Dievui už laisvę ir melskime Jo pagalbos, kad išmoktume gyventi laisvėje ir būti laisvi. Melskime išminties ir drąsos valstybės vadovams, kad jie sąžiningai ir atsakingai tarnautų tautai, gerbtų kiekvieno piliečio orumą ir teisę patenkinti esminius gyvenimo poreikius.

Nepamirškime, kad tautos brandumas ir tvirtumas priklauso nuo to, kaip ji godoja silpniausius: senelius, ligonius, neįgaliuosius, mirštančiuosius. Atidavę savo jėgas ir gebėjimus kitų gerovei, jie turi būti apsupti pagarba ir visokeriopa pagalba.

Melskimės už jaunimą, kuris užaugo laisvėje. Džiaugiuosi, kad vis daugiau jaunuolių renkasi tikrosiomis vertybėmis ir atsakomybe grįstą gyvenimą, nebijo pasitikti rimtų iššūkių. Prašykime Dievą suteikti jiems drąsos ištesėti gerame, o klystantiems sugrįžti į tiesos ir doros kelią.

Melskimės už šeimas, kad jų tarpusavio sugyvenimas ir darna būtų grįsti ne viena-dieniais jausmais, bet tvirtu apsisprendimu ir įsipareigojimu, kurį sutvirtina per Santuokos sakramentą tarp jų pasilikęs Kristus.

Melskime, kad Viešpats būtų mūsų tautos Globėjas ir Vadovas, kad įveiktume visas gyvenimo kliūtis ir pasiektume amžinąją Pažadėtąją Žemę, kuri skirta tik laisvė išmėgintiems Dievo vaikams.

Apie liturginę kalbą

KUN. JAROSLAV KALINOVSKIJ, SEINŲ BAZILIKOS VIKARAS

Kalba, kuria meldžiamės, kalbame liturgines maldas, yra priemonė išreikšti savo mintis ir jausmus. Tai nėra svarbiausias dalykas atliekant apeigas. Todėl įvairios senosios krikščionių liturgijos (liturginiai ritai) turi savas kalbas.

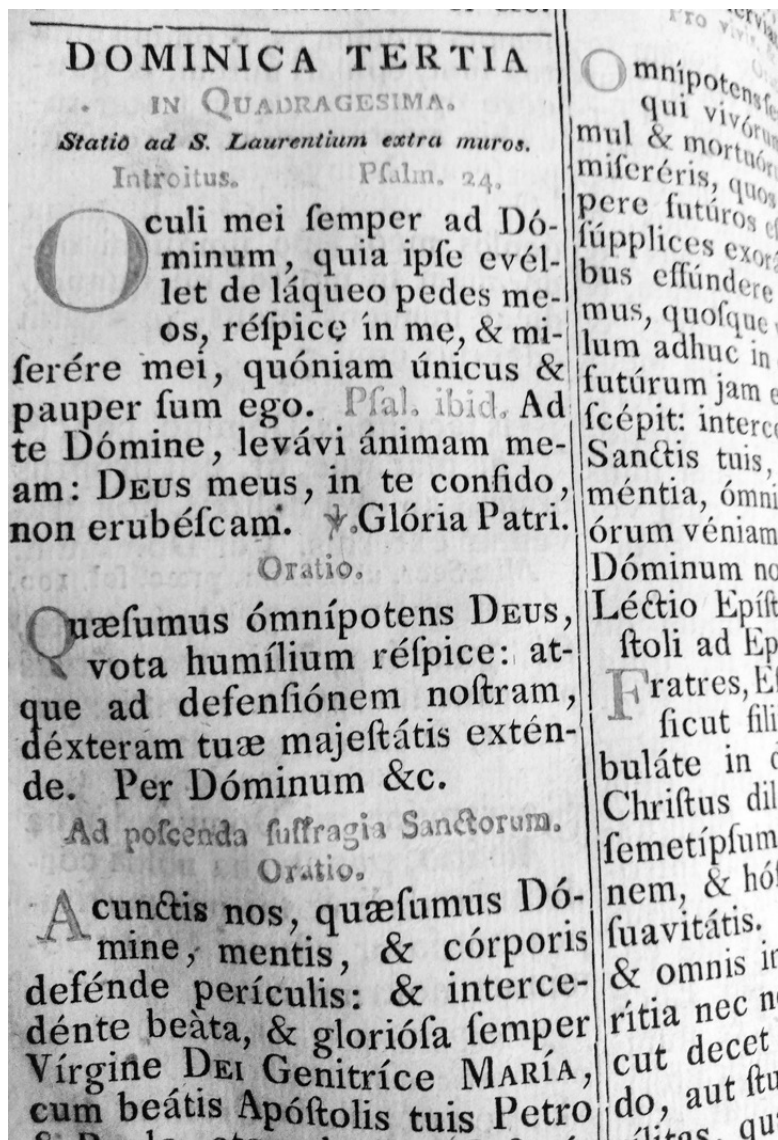
Nuo pat pradžių krikščionių liturgijos kalba buvo Biblijos kalba. Mums žinoma, kad Jėzaus laikais sinagogose buvo vartojama ne kasdienė aramėjų, bet sakrali hebrajų kalba. Net Šventraščio knygoje, parašytose graikiškai (lingvistinė prasmė *koine dialektos*), helenistinės kultūros kalba, yra išlikę daug negraikiškų žodžių, pvz.: *Amen, Abba, Rabbi, Thalita kum, Effatha, Maranatha*, lyg hagiografai būtų norėję išlaikyti originalų šventų žodžių skambėjimą. Net iki V a. liturgijos kalba Romoje buvo graikų, helenistinė, bet pamažu įsitvirtino lotynų. Šios kalbos turtingumas, jos iškilmingumas buvo perduotas iš Šiaurės Afrikos. Klasikinės bažnytinės lotynų kalbos kūrėjas, klasikinės romėniškosios retorikos pradininkas yra Tertulijonas

– krikščioniškosios lotynų teologijos tėvas. Šv. Augustinas šią kalbą vadina „viena iš gražiausių ir švariausių“ (*augustissima et castissima*). Dar ilgus amžius Romoje vartota graikų kalbą kai kuriose liturgijos dalyse (iki XVI a. naudotasi graikų kalbos rankraščiais). Net ir po šiai dienai šv. Mišiose ją vartojame, pvz., *Kyrie*

eleison. Taip pat Rytų bažnyčiose, kaip ir graikų bažnyčiose ir orientalinuose rytuose, niekada liaudies, kasdienė kalba liturgijoje nebuvo vartojama. Vartota senąją kalbą, žinomą tik išsilavinusiems žmonėms. Kardinolas Stickler aiškina: „Kaip argumentas išsaugoti sakralinę kalbą – pagarba šv. Mišių misteriumui

– paslaptinumui“. Lotyniški liturgijos žodžiai nesikeičia per tūkstančius metų, o, tarkim, lenkų ar lietuvių kalbos atveju kas kelerius ar keliasdešimt metų reikia versti ir išleisti naują mišiolą, liturgines knygas ir pan., nes žodis pasikeitė. Pavyzdžiui, maldos „Sveika, Marija“ tekstuose lenkų ir lietuvių kalbomis pastebėjome tam tikrą darymą.

Tad bažnytinė lotynų kalba (*latinitas ecclesiastica*) niekada nebuvo lygiagreti liaudiškajai, kasdienei kalbai. Jau ankstyvaisiais viduramžiais tik dvasininkai ir visuomenės elitas suprato lotynų kalbą. Patyrinę kitas religijas pamatysime, kad jos apeigose vartoja ne tą kalbą, kuria kasdien bendrauja: judaizmas – hebrajų ir pan., krikščioniškosios Rytų bažnyčios – senąją slavų, senąją graikų kalbą.

Kur dingę vaikai?

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Pasirodo, jie niekur nedingo. Jie kuo puikiau gyvena hibridiniame pasaulyje. Kas tas hibridinis pasaulis? Vaikai atsakytų angliškai – *offline* ir *online*. Iki galo to reiškinio paaiškinti nepavyks. Ne tik todėl, kad mes, vyresnioji karta, nelabai suprantame, kaip sparčiai keičiasi pasaulis, bet taip pat dėl to, jog net žymiausi tos srities mokslininkai dar tik bando prognozuoti, kaip gyvens dabartiniai paaugliai praėjus 10 ar 20 metų. Tačiau tam tikros tendencijos jau aiškios, todėl ir verta apie tai kalbėti. Tiesą pasakius, tai globalus klausimas, susijęs su visu pasauliu, bet aktualus taip pat mūsų lietuvių bendruomenei, kuri yra to globalaus pasaulio dalis. Nelabai čia galime ką nors pakeisti, tačiau jeigu pražiopsosime kai kuriuos dalykus, galime kaip bendruomenė labai susilpnėti.

Kas tie *offline* ir *online*? Prieš keiliolika metų, kai tuometinis JAV kompanijos Apple vadovas Stivas Jobsas (Steve Jobs) pranešė, kad įmonės tikslas bus vystyti ne stacionarius kompiuterius, bet nedidelius mobiliuosius įrenginius (telefonus, laikrodžius ir pan.), netikėjau, kad jie išpopuliarės ir dėl mažų ekranų įstrižainių bus patogiu jais naudotis, pvz., rašyti ar skaityti. Klydau. Įvyko revoliucija. Rašto reikšmė mažėja, o skaitymą keičia vaizdo ir garso įrašai. Toji revoliucija, žinoma, pirmiausia „pasiglemžė“ vaikus. Taigi jau mano minėtas hibridinis gyvenimas supaprastintai atrodo taip: vaikas, sėdėdamas savo kambarėje, gyvena *online* (dažniausiai įsijungęs išmanųjį telefoną) režimu. Kai koridoriumi eina į saloną ir jei

Vienas populiariausių pasaulyje vaizdo įrašų kūrėjų „PewDiePie“

dar reikia nulipti laiptais, instinktyviai, bijodamas nugriūti, trumpam grįžta į paprastą (*offline*) gyvenimo būdą. Atsisėdęs ant sofos įsijungia televizorių, pultelyje papildomai paspaudžia magišką (dažniausiai ir neatsitiktinai raudonos spalvos) mygtuką ir vėl sugrįžta į *online* gyvenimą. Šis procesas nenutrūksta, kadangi šiuolaikinė ir visiems pasiekiamą technika leidžia šį hibridinį gyvenimą gyventi ne tik salone, virtuvėje ar tualete, bet beveik bet kuriame pasaulio kampe. Juk stacionaraus kompiuterio toli nenusineši, o sėdėdamas tualete nepasidėsi ant kelių, nes bus nepatogu. Sakysite, tragedija! Visai ne. Visų pirma kitaip jau nebus. Labai greit mūsų namus pasieks išmanieji šaldytuvai, kavos aparatai, viryklės ir kt. Kitokių niekas negamins. Turime ne kovoti su šiais reiškiniais, bet kuo greičiau juos suprasti arba paprašyti vaikų, kad mums paaiškintų.

Pradėkime nuo pradžių. Kas nenorėtų, kad mūsų vaikai žaistų šachmatais, dėliotų tūkstantį elementų turinčią dėlionę, grotų gitara, pieštų, kurtų eilėraščius, baigtų prestižines studijas?.. Visi norėtų mėm. Tai standartiškas tėvų įsivaizdavimas ir paslėptos svajonės. Dalis tėvų net bando priversti savo atžalas tai daryti, dažnai žalodami jų asmenybes. Nieko nepadarysi. Taip buvo visais laikais. Bet, matyt, labiausiai nustemba savo vaiko veide pamatę neapsakomą džiaugsmą, kai jų mėgstamas „youtuberis“ (vaizdo įrašų kūrėjas) nukrenta nuo rogučių arba pasakęs visai nereikšmingą frazę nežinia kodėl pašėliškai juokiasi. Kitą kartą jis su komanda įrašo filmuką, kai pusryčių metu pildamas pieną į stiklinę išlieja jį ant stalo. Ir tai (vėl neaišku, kodėl) sukelia euforiją. Visi aplink žavisi, komentuoja, savo draugams siūlo taip pat pažiūrėti šį „neįtikėtiną“ nuotyki. Kitas

vaizdo įrašų kūrėjas gyvai transliuoja, kaip 72 valandas be ilgesnės pertraukos sėdi prie kompiuterio ir žaidžia, pvz., „Minecraftą“. Per tą laiką kelis kartus nueina į tualetą ir pasako vos vieną kitą suprantamą žodį, tačiau jį internete stebi šimtai tūkstančių (spėju, jo bendraamžių) gerbėjų. Maža to, dėl didelio susidomėjimo (jo žaidimo strategija) jam išmokamas solidus honoraras. Tikras fenomenas! Aš taip pat tik bandau tai suprasti ir logiškai sau paaiškinti. Pabandykite ir jūs. Nufilmuokite, kaip rytą ant grindų išbarstote kilogramą cukraus, ir pavišinkite šią sceną. Gal tapsite žinomi ir turtingi? Bijau, kad ne visiems taip pasiseks.

Pradėkime nuo to, kad filmukai, kuriuos internete žiūri vaikai, ne visi tokie kvaili, kaip mums galėtų atrodyti. Yra daug naudingos ir pamokančios informacijos. Net reikėtų pasakyti, kad verta tuo neišsenkančių informacijos šaltiniu kuo dažniau naudotis. Tačiau priežastis, kodėl jauni žmonės nežiūri valstybinės

televizijos ar neskaito komiksų, visai kita. Tai ne tiek smagus laiko leidimas, kiek bandymas prisitaikyti prie naujos epochos, kurios mes, suaugusieji, dar nesuprantame ir vargu ar kada nors suprasime. Ši nauja epocha reikalauja naujo mąstymo, kartais nestandartinių sprendimų. Ne visiems vaizdo įrašų kūrėjams pavyksta pritraukti žiūrovų dėmesį. Geriau reikėtų sakyti – nedaugeliui, tačiau keli procentai jų (ypač transliuojančių anglų kalba) sutelkia šimtų milijonų sekėjų dėmesį. Lenkijoje ši industrija taip pat pradeda sparčiai plėstis – populiariausi kūrėjai per metus jau sulaukia 1,5 mlrd. peržiūrų. Žinoma, kuo daugiau, tuo geriau, kadangi tai teikia didelį pelną, kurį vėl galima investuoti į techninę įrangą, reklamą, rinkos tyrimus, naujų sumanymų įgyvendinimą. Tai, ką matome ekranuose ir kas mums ne visuomet atrodo rimta ir prasminga – tik galutinis rezultatas, kurį pasiekti reikia įdėti daug darbo ir visokeriopų kitokių pastangų. To nemato

galutinio produkto gavėjas, todėl visai nekeista, kad jaunimas jau nenori kaip anksčiau tapti gaisrininkais arba kosmonautais, bet labiau kurti vaizdo projektus ir greit tapti turtingi ir gerai žinomi milijonams žmonių.

Tikriausiai daugelis man nepriartarsite, bet tai visai perspektyvi profesija, nors reikalaujanti daug darbo ir įgimtų ar išlavintų kūrybinių gebėjimų. Dažnai galvojame, kad tai beprasmis laiko leidimas, neduodantis jokios naudos ir neugdantis.

Taip tikrai nėra. Tačiau toje erdvėje taip pat slypi daug pavojų. Materializmo ir vartojimo kultūra nesuteikia ilgalaikės laimės. Dažniau sukelia nerimą, nepasitenkinimą, izoliaciją, kartais varo į depresiją. Todėl, kad šiandienės rinkodaros (naudojamos taip pat kuriant filmukus) tikslas – sukelti žmonių nepasitenkinimą tuo, ką jie turi ir kas esą. Tai turėtų juos skatinti dar daugiau dėmesio skirti materialiam gyvenimui ir siekti būti tokiems, kokie atrodo jų herojai anapus ekrano. O kaip jie atrodo? Jie stengiasi būti paprasti paaugliai, tačiau galintys išpildyti visas savo svajones. Kalba vartodami žodžių trumpinius, neretai vulgarizmus, rengiasi kaip tipiškai paaugliai (firminiais drabužiais), elgiasi taip, tarsi būtų geri žiūrovų draugai. Maža to, žiūrovai gali tiesiogiai į juos kreiptis ir neretai gauna atsakymą. Todėl vaikai ir nori klausytis jų „tikrų istorijų“. Paaugliai populiarius filmukų kūrėjus laiko draugais. Jie pasiekiami visur ir visada – tampa didesnės bendruomenės dalimi. Joje gali atpažinti save, savo kasdienio gyvenimo atspindžius, svajones, rūpesčius ir džiaugsmus. Kur kitur, ypač pandemijos metu, visa tai galėtų rasti? Sakysite, galėtų ištisas dienas skaityti knygas, mokyti matematikos, kad ateityje taptų kosmonautais arba bent profesoriais?

Medalis visada turi dvi puses. Interneto erdvė tiek plati, kad čia galime rasti ne tik nuotaikingų filmukų ar įdomios mokomosios medžiagos. Jis turi ir juodąją pusę. Internetas yra kaip didelis miestas. Jis nei geras, nei blogas. Tačiau kaip ir dideliame mieste – į neapšviestas ir siauras gatves po vidurnakčio geriau neiti. Būsime naivūs, manydami, kad jūsų vaikai į tas „gatves“ nenuėina. Žinoma, nenuėina. Ir girdi, kaip ten keikiamasi, mato prievartą, psichologinį smurtą. Tai kodėl toji erdvė ne tik jaunąją kartą traukia? Tai pasaulis, kuriame savo vietą (save) suranda kiekvienas

Vienas populiariausių Lenkijoje vaizdo įrašų kūrėjų „Friz“

žmogus, net jeigu jis esąs keistuolis, atsiskyrėlis ar bailys. Internetas visus priglaudžia ir išklauso, nes ten nėra netinkamų temų, (sąlyginai) cenzūros ar politinio korektiškumo.

Ir pabaigoje nustebsite. Atlikti tyrimai rodo, kad šiuolaikiniai vaikai visai negyvena uždaroje erdvėje ir nėra izoliuoti nuo likusio pasaulio. Atvirkščiai. Kaip niekada anksčiau jie ištisas dienas (kartais labai aktyviai) dalyvauja vienos ar kitos grupės gyvenime. Kiekvieną rytą atlieka tam tikrus ritualus, tikrindami, kas naujo įvyko ir kokią informaciją reikia patikrinti ar į kokias žinutes atsakyti... Internetas tapo labai svarbiu lauku, kuriame galima reikšti savo emocijas, dalintis sumanymais, veikti. Tai čia jie jaučiasi žymiai saugiau, negu kad būtų atkirsti nuo šios informacijos. Todėl gal nereikalaukime, kad pasibaigus virtualioms pamokoms sėstų prie stalo ir kelias valandas žaistų šachmatais, jeigu mes patys, patikrinę socialiniame tinkle naujienas, skubame žiūrėti mėgstamus serialus. Gal geriau pabandyti suprasti, kodėl ir kur dingę vaikai, bei nuodugniau susipažinti su jų virtualiais draugais, pabandyti kartu atpažinti gerąsias ir blogąsias tokios draugystės puses?

Kol kas lieka neatsakytas klausimas, kiek visa tai, apie ką rašiau, veikia mūsų gimtąją kalbą, tautinį suvokimą. Žinoma, kad veikia. Pakanka pasiklausti, kaip tarpusavyje kalbasi dar neseniai „stacionarias“ lietuviškas mokyklas lankę vaikai. Kilus pandemijai mokytojų ir mokyklos įtaka labai susilpnėjo. Mat šiuo sudėtingu laikotarpiu labiau mokytojai, o ne vaikai dingę. Dalį tos erdvės užėmė jau minėti virtualūs draugai. Deja, jie nekalba lietuviškai. Pabandžiau pasižiūrėti populiariausių jaunimui kuriančių Lietuvos „youtuberių“ (vaizdo įrašų kūrėjų) reitingą. Pirmąsias vietas užimančių kanalų pavadinimai net neskamba lietuviškai. Dalis jų iš anksto įspėja, kad turinys skirtas tik suaugusiems.

Ką daryti, kad nenutautėtum?

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Šis opus klausimas buvo keltas kovo 12 d., ką tik atšventus Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dieną, pirmajame Lituanistinio ugdymo forume, kurį rengė: Vytauto Didžiojo universitetas, LR švietimo, mokslo ir sporto ministerija, LR užsienio reikalų ministerija, Lietuvos Respublikos Seimo narė Dalia Asanavičiūtė, PLB švietimo komisija ir Lietuvos ambasada Airijoje. Renginį globojo ponija Diana Nausėdienė. Nuotolinis Lituanistinio ugdymo forumas, kuriame ir man teko gyvai dalyvauti Zoom platformoje, buvo skirtas lietuvių tapatybės ir kalbos išsaugojimo bei lituanistinio ugdymo diasporoje klausimams aptarti.

Pirmiausia visus pasveikino ponija Diana Nausėdienė. Ji pabrėžė, kad gimtoji kalba yra tapatybės pamatas ir valstybingumo sąlyga. Kvietė puoselėti tėvų kalbą, stengtis į ją įsiklausyti širdimi, nes visais laikais išlikome tik atsiremami į kalbą.

Užsienio reikalų ministro Gabrieliaus Landsbergio sveikinimo kalbą perskaitė viceministras Egidijus Meilūnas. Pabrėžtas formaliųjų ir neformaliųjų mokyklų bei šeimos vaidmuo mokant lietuvių kalbos. Atkreiptas dėmesys, kad po pasaulį išsibarstę tautiečiai turi jausti glaudų ryšį su Lietuva, deja, tik nedidelė diasporos vaikų dalis mokosi gimtosios kalbos, o tėvai nesirūpina lietuviybės pratęsimu.

Seimo narė Aušrinė Armonaitė siūlė daugiau dirbti kartu su diaspora. Kėlė klausimą, kaip įtraukti pasaulio lietuvius į Lietuvos gyvenimą.

Nepriklausomybė buvo siekis, kuris suvienijo ir uždegė lietuvių širdis. Už savo orumą kovojanti tauta anuomet sugebėjo būti stipri ir vieninga, tad ir dabar tuo keliu reikia eiti.

Apie ką kalbėta ir diskutuota forume? Vytauto Didžiojo universiteto profesorius Egidijus Aleksandravičius savo pranešime „Lietuviškoji tapatybė išėivijoje: sandara, išsaugojimas ir stiprinimas“ kalbėjo apie lituanistinio ugdymo pamatinius taškus, stipriai akcentuodamas kalbinį pamatą ir atminties (istorijos) pamatą. Lietuviškumo ugdymas neįmanomas be gyvos tėvų kalbos ir istorinės atminties.

Apie Pasaulio lietuvių bendruomenės misiją stiprinant lietuvių tapatybę išėivijoje pasakojo Dalia Henke, PLB pirmininkė. Kąkada lietuviybė buvo palaikoma Lietuvių Chartos pagrindu. PLB dėjo visas pastangas, kad Lietuva būtų nepriklausoma. Dabar Lietuva pasikeitė ir diaspora pasikeitė. Šiandien reikia stiprinti užsienio lietuvių bendruomenes, kelti tėvų sąmoningumą, remti etninę kultūrą, burti ne tik talentus, bet visą diasporą.

Kaip lietuviybė puoselėjama tarp išėivijos lietuvių jaunimo, pasakojo trečiosios eilės Amerikos lietuvių Marija Čyvaitė, JAV pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos pirmininkė. Jos manymu, tautiškumą pirmiausia padeda išlaikyti tėvai ir seneliai, puoselėdami kalbą, ugdydami lietuvišką dvasią. Jų vaidmuo, jų pavyzdys lemia lietuviybės išsaugojimą. Taip pat labai svarbu burti jaunimą, kurti

BIRUTĖ VAIČIULIENĖ

organizacijas, organizuoti renginius, įtraukti jaunus žmones į aktyvią veiklą, ugdyti lyderius. Deja, Bostono ir kitų Amerikoje veikiančių lituanistinių mokyklų mokiniai – daugiausia jau mišrių šeimų vaikai.

„Dvikalbystė: džiaugsmas, liūdesys ir kitos emocijos“ – tai VDU prof. Inetos Dabašinskienės pranešimo tema. Mokslininkė pateikė pastebėjimų apie dvikalbystės pranašumus, bet išreiškė ir didelį nerimą. Vėl pabrėžta, kad gimtosios kalbos išsaugojimą svetimoje aplinkoje lemia tėvų autoritetas. Bet vaiko, jaunuolio gyvenime atsiranda taip pat kiti autoritetai: draugai, mokykla. Kas tuomet laimi? Psicholingvistės I. Dabašinskienės nuomone, sėkmingą lietuvių kalbos palaikymą lemia šeimos požiūris į Lietuvą, lietuvių tapatybės ir šaknų suvokimas, žinios apie Lietuvą ir šeimą. Savo šeimos istoriją žinantys vaikai yra psichologiškai atsparesni, nes jaučiasi didesnės šeimos dalimi. Pasak pranešėjos, daugiausia savimi pasitiki tie vaikai, kurie jaučia stiprų ryšį tarp kartų. Todėl labai svarbu kalbėti su vaiku savo gimtąja kalba, mokyti lietuviškai ir taip užtikrinti jam geresnę ateitį.

Kiti pranešėjai irgi kalbėjo apie nutautėjimo grėsmę mišrioje šeimoje ar svetimoje aplinkoje, kėlė lituanistinio ugdymo prasmę. Grįžęs iš emigracijos studentas Rokas sėkmingai studijuoja Vytauto Didžiojo universitete Kaune ir tvirtina, kad tauta visų pirma – tai kalba. Jo manymu, tėvai vaikams negali atimti galimybės turėti savo šaknis. Dublino dirbanti mokytoja irgi tvirtino, kad emigracijos neturime idealizuoti. Tauta yra mūsų motina, o kalba – mūsų kapitalas, didelė vertybė, labai svarbus emocinis ryšys su tauta.

Kodėl turime stiprinti lituanistinį ugdymą? Kaip pritraukti tėvus ir vaikus aktyviau jungtis į lituanistinę

Punsko Kovo 11-osios licėjaus abiturientai rašo lietuvių kalbos bandomąjį egzaminą

veiklą? Šiuos ir kitus klausimus kėlė Alvija Černiauskaitė, PLB švietimo komisijos pirmininkė, kalbėdama apie lituanistinio švietimo situaciją Europoje: problemas, aktualijas ir iššūkius. Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Užsienio lietuvių skyriaus atstovė Virginija Rinkevičienė sakė, kad kiekviena lituanistinė mokykla padeda išsaugoti lietuvių kalbą, todėl reikia stiprinti lituanistinį švietimą, teikti metodinę pagalbą mokykloms. Planuojama parengti mokymo (mokymosi) priemones, grįstas kalbos mokėjimo lygiais, sudaryti galimybes užsienio lietuviams naudotis Lietuvoje sukurtais skaitmeniniais ištekliais, sukurti mechanizmą lituanistiniam švietimui skatinti ir remti, sudaryti galimybes lituanistinių mokyklų mokytojams ir mokiniais būti įtrauktiems į Lietuvos mokytojų bei mokinių registrus.

Lituanistinio ugdymo forumą užbaigė Egidijus Meilūnas. Jis apibendrino renginį ir pristatė forumo deklaraciją, akcentuodamas, jog viskas atsiremia į lituanistinį švietimą ir ryšio tarp lietuvių diasporos ir valstybės stiprinimą. Tai, kad tik

maža dalis lietuvių diasporos vaikų ir jaunimo sistemingai mokosi lietuvių kalbos, skatina susimąstyti tiek apie Lietuvos diasporos politikos prioritetus, tiek apie lietuviškumo vertės sampratą bei lituanistinio ugdymo užsienyje stiprinimo svarbą. Lietuvos strateginis interesas turėtų būti, kad kuo daugiau lietuvių vaikų ir jaunimo, gyvenančių užsienyje, galėtų mokytis lietuvių kalbos.

O mums belieka būti aktyviems lituanistinio ugdymo stiprinimo atžvilgiu, padėti vaikams didžiuotis lietuvių kalba, stengtis pasiekti tėvus, kurių vaikai nenori lankyti lietuviškų mokyklų, aiškinti, kad lietuvių kalba yra vertybė, kad lietuvių kalbos perdavimo „saugiklis“ yra tėvai, o išvykimas iš tėvynės niekada nebuvo ir nėra žmogui rojus. Kaip turime gyventi ir kaip mokyti vaikus efektyviai, kad jie mylėtų savo kraštą, kad nenuautėtų? Kuri motina nori būti paskutinė, kalbėjusi lietuviškai? Daug neatsakytų klausimų, tačiau kas bebūtų, amžinų dalykų niekas nekeičia – mums reikia Lietuvos, o Lietuvai reikia mūsų!

DEKLARACIJA DĖL LITUANISTINIO UGDYMO SVARBOS LIETUVOS VALSTYBEI IR DIASPOROS LIETUVIŠKAJAI TAPATYBEI IŠLAIKYTI

Mes, lituanistinių mokyklų, akademinės bendruomenės, lietuviškų organizacijų užsienyje ir Lietuvos Respublikos valstybės institucijų atstovai, susirinkę į pirmąjį Lituanistinio ugdymo forumą,

***reikšdami** pagarbą ir padėką lituanistinių mokyklų steigėjams, vadovams, mokytojams ir lietuviybės puoselėtojams užsienyje už jų pasiaukojamą darbą;*

***pažymėdami**, kad formaliojo lituanistinio švietimo srityje, ypač – etninėse žemėse, atliekamas didelis darbas;*

***atkreipdami** dėmesį į tai, kad Lietuvos valstybės dėmesys ir parama neformaliajam lituanistiniam švietimui iki šiol buvo nepakankama, o neformaliojo lituanistinio ugdymo mokyklų vaidmuo nebuvo tinkamai vertinamas;*

***pabrėždami**, kad lietuvių diasporos jaunimo nutautėjimas nebuvo atpažintas ir įvardintas kaip didelė diasporos ir valstybės problema;*

***pripažindami**, kad kai kurie tėvai diasporoje nemoko savo vaikų lietuvių kalbos, o tai tampa vienu iš pagrindinių veiksnių, stabdančių lietuvių kalbos perdavimą iš kartos į kartą, silpninančių diasporos jaunimo ryšį su Lietuva;*

***apgailėstaudami**, kad lituanistines mokyklas užsienyje lanko tik gana nedaug lietuvių kilmės vaikų ir jų lietuviškosios tapatybės kūrimui skiriama per mažai dėmesio;*

***atsižvelgdami** į tai, kad šiandienos lituanistinės mokyklos užsienyje yra tyrinėtos tik fragmentiškai, nežinoma jų demografinė ir geografinė situacija, vaikų kalbos, kaip paveldėtosios kalbos, tyrimų beveik nėra, todėl nenustatyti mokėjimo lygiai pagal bendruosius Europos kalbų metmenis/aplanką (EKM/EKA);*

***džiaugdamiesi** Lietuvos Respublikos Seimo ir aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės siekiais ir pastangomis efektyviai spręsti svarbiausius diasporos keliamus klausimus ir stiprinti valstybės ir diasporos ryšį,*

deklaruojame būtinybę:

- lietuviškosios tapatybės išsaugojimą užsienyje laikyti valstybės prioritetu;
- lituanistinio švietimo plėtros klausimą įtraukti į nacionalinį švietimo susitarimą;
- valstybei remti jau veikiančias lituanistines mokyklas ir aktyviai skatinti naujų mokyklų steigimą, suteikiant nuolatinę paramą mokyklų išlaikymui ir sistemingą pagalbą lituanistinėse mokyklose dirbantiems mokytojams;
- teikti deramą paramą lietuvių bendruomenės organizacijoms įvairiose pasaulio valstybėse, nes stiprios bendruomenės organizacijos taip pat svariai prisideda prie lituanistinio švietimo plėtros ir sėkmės;
- kartu su diasporos organizacijomis siekti, kad lituanistinių mokyklų mokinių skaičius per artimiausius ketverius metus padvigubėtų, o iki 2030 metų pasiektų ne mažiau negu 20 procentų diasporos vaikų;
- atlikti diasporos vaikų paveldėtosios kalbos raidos tyrimus, nustatyti lietuvių kalbos mokėjimo lygius pagal EKA ir sukurti nuoseklią bei vienodą mokymo(si) sistemą;
- sukurti lituanistinių mokyklų mokinių pasiekimų vertinimo sistemą, kuri būtų pripažinta Lietuvoje;
- akademinėi bendruomenei aktyviai prisidėti prie Lietuvos valstybės ir diasporos ryšių plėtojimo, atlikti diasporos gyvenimo įvairių sričių mokslinius tyrimus, ypatingą dėmesį skirti lituanistinėms mokykloms užsienyje pažinti bei lietuvių kalbai išlaikyti;
- sustiprinti informacinę kampaniją, skirtą tėvams diasporoje dėl lietuvių kalbos išlaikymo ir mokymo būtinybės bei pozityvaus požiūrio į dvikalbystę ir daugiakalbystę;
- didinti lietuvių kalbos prestižą pasaulyje stiprinant baltistikos centrų veiklą;
- Lietuvoje didinti supratimą apie didžiulį diasporos potencialą ir galimybes prisidėti prie Lietuvos valstybės klestėjimo ir gerovės.

*Vytauto Didžiojo universitetas, LR švietimo, mokslo ir sporto ministerija,
LR užsienio reikalų ministerija, Lietuvos Respublikos Seimo narė Dalia Asanavičiūtė,
PLB švietimo komisija ir Lietuvos ambasada Airijoje*

2021 m. kovo 12 d.

„Iliustruota Lietuvos istorija“: išskirtinė tuo, kad skirta plačiajai visuomenei

„Prašmatnių didikų puotų šurmuly, galingų imperijų triumfas bei nuopuolis, detektyvo verti politiniai sąmokslai ir intriguojančios valdovų meilės istorijos, tarsi filme vaizduotėje sukasi kadrai, suklijuoti iš atsiminimų, senelių pasakojimų, skaitytų knygų, matytų televizijos laidų ar kompiuterinių žaidimų“, – knygos „Iliustruota Lietuvos istorija“ (išleido leidykla „Briedis“) pratarėje rašo jos autorius dr. Ignas Kapleris. Kaip nurodo www.lnb.lt, I. Kapleris – Vilniaus universiteto Istorijos ir Komunikacijos fakultetų absolventas, besidomintis istorijos didaktika, paveldo komunikacija ir muzeologija. O „Iliustruota Lietuvos istorija“ – jau nebe pirmoji jo knyga. Autorius yra parašęs istorijos vadovėlių, mokymo priemonių.

Naujausioji jo knyga – pirmasis iliustruotos Lietuvos istorijos tomas, aprėpiantis laikotarpį nuo priešistorės baltų iki Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Abiejų Tautų Respublikos sunaikinimo, t. y. iki 1795 metų.

288 knygos puslapiai, kaip jau pats pavadinimas sako, gausiai iliustruoti istorinėmis relikvijomis, architektūros paminklais, valdovų portretais, dokumentų faksimilėmis, to meto ginklų ir šarvų pavyzdžiais, namų apyvokos daiktų nuotraukomis. Kiekviena tema iliustruota retomis citatomis iš istorinių dokumentų, laiškų, įstatymų.

Knygos autorių I. Kaplerį ir istoriką Bronių Makauską, pasirodžius naujajai knygai, kalbino Nacionalinės

bibliotekos Informacijos ir komunikacijos mokslų departamento Informacijos politikos ir analitikos skyriaus vyriausiasis tyrėjas Vidmantas Valiušaitis. Anot jo, istorija šandien tampa tam tikro informacinio ir politinio spaudimo mažesnėms šalims priemone. Tai pasakytina ne tik apie Lietuvą, kitas Baltijos valstybes, bet ir už jas kur kas didesnes Vidurio ir Rytų Europos šalis. Manipuliacijos istorijos temomis daromos ne tik kalbant apie XX a. istoriją – svetimo istorinio pasakojimo primetinėjimas kitiems – sena informacinio karo priemonė, pastaruoju metu naudojama itin plačiai ir aktyviai.

Vidmantas Valiušaitis: Ar „Iliustruota Lietuvos istorija“ – lietuviškas pasakojimas? Ar galima traktuoti kaip nacionalinį naratyvą?

Bronius Makauskas: *Be abejo, taip. Ši knyga – graži dovana mums ypač dėl to, kad autorius, istorijos ir komunikacijų specialistas, turi du įrankius. Jis tai puikiai panaudojo ir gavome gerą, gražiai iliustruotą, su labai reikšmingais priedais knygą, kuri pasitarnaus ir išprususiam skaitytojui, kuris neturi daug laiko skirti ilgam istorijų skaitymui.*

Kiekvieno krašto istorija yra daugiau ar mažiau veikiama kaimynų. Čia esama tokių proveržių, bet, palyginti su kitais Lietuvos istorijos variantais, jie nėra reikšmingi.

V. V.: **Kiek jautėtės laisvas pasakoti? Ar jautėte spaudimą jau susiklosčiusio pasakojimo? Turiu omenyje kelias raktines temas, kurios istorijoje interpretuojamos nevienodai, pavyzdžiui, krikščionybės įvedimas Lietuvoje.**

Ignas Kapleris: *Rašydamas veikalą jaučiausi savotiškai tarp replių: iš vienos pusės spaudė mūsų kaimynų suformuota Lietuvos istorijos vizija Sovietų Sąjungos laikais, iš kitos pusės – Lenkijos, dar iš kitos – tarpukario suformuota istorijos mokykla. Be abejo, reikėjo ieškoti vidurio – išlaviruoti tarp skirtingų polių ir pateikti istoriją, kaip ją mato lietuviai.*

Tas pats Lietuvos krikštas: iš karto susiduriame su labai sudėtiniais dalykais, tokiais kaip istorinė sąmonė. Tai – tautos, valstybės egzistencinis pagrindas, kuris yra tam tikra vertybinė orientacija. Mūsų kartų istorinę sąmonę tikriausiai labiausiai veikia tautinio atgimimo laikais suformuota Lietuvos istorijos paradigma, kuri išskėlė pagonių kunigaikščių laikus.

Kiekviena karta turi savo istorijos supratimą – dabar turime daugybę naujų istorijos tyrimų po Nepriklausomybės atkūrimo pradžios. Kai kurie jų – labai politizuoti, kai kurie – mažiau. Aš stengiausi remtis akademinėmis žiniomis ir pateikti tokį vertinimą, kuris priklauso būtent nuo akademinų žinių.

Kalbant apie Lietuvos krikštą, Lenkijos historiografija visada kėlė

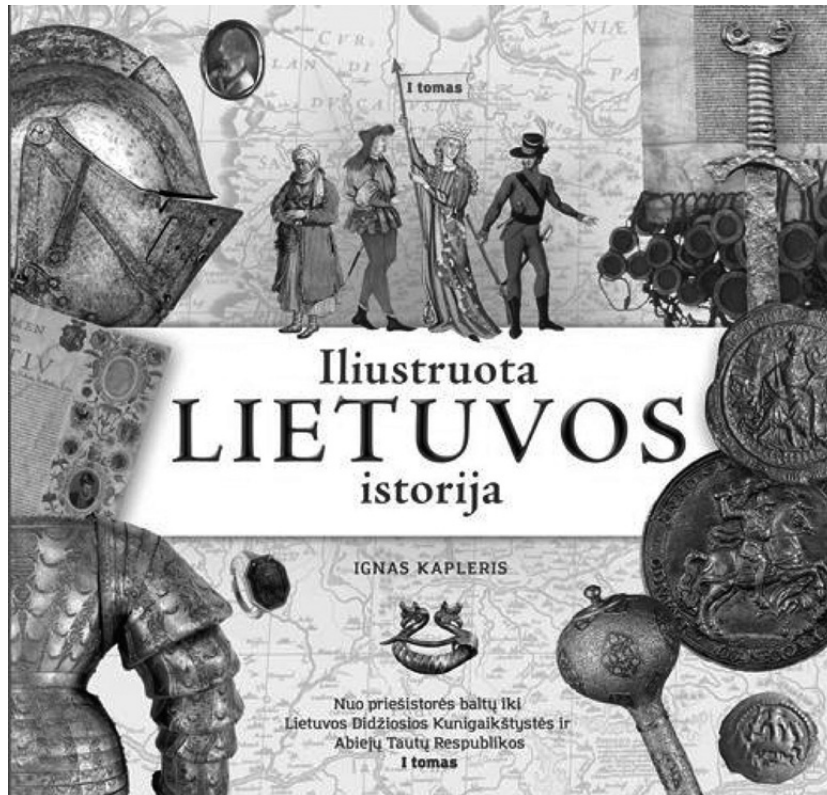
idėją, kad lenkai atnešė krikščionybę į Lietuvą. Iš tiesų istorijos faktai rodo, kad krikščionybę atnešė Lenkijos karalius Jogaila, kuris yra Gediminaičių dinastijos palikuonis. Kita vertus, naujausi kapinynų tyrinėjimai tarp pagoniškosios ir krikščioniškosios Lietuvos laikotarpiu rodo, kad įtaka paprastai visuomenės daliai iš Lenkijos buvo nedidelė. Dauguma krikščioniškosios simbolikos atėjo iš Livonijos, o ne iš Lenkijos. Reikia nebijoti kalbėti apie savitumus ir pabrėžti mūsų atskirą kelią. Tai stengiausi padaryti knygoje.

V. V.: Ką, kalbant apie lietuvių krikštą, išvelgtumėte Igno Lietuvos istorijoje?

B. M.: Čia yra du pagrindiniai klausimai: krikšto juridinis faktas – jei karaliui uždeda krikšto proga karūną ir Šventasis Tėvas pripažįsta krikštą, nebėra ko tęsti. Pirmas ir neabejotinas Lietuvos krikštas yra mindauginis 1251-aisiais.

Jogailos krikštas – geriausiai atveju politinis krikšto atnaujinimas. Bet tai – politinis dalykas. Krikščionėjimas nesiplėtė nei Mindaugo, nei Jogailos metais. Tai pasijuto tik XVI a.

Jei būtume krikštą gavę iš Vokietijos, o dar geriau – tiesiogiai iš Romos, būtų kitoks procesas: Lenkija į Lietuvos krikščionėjimą ėjo nepasiruošusi, pati atsilikusi, todėl su krikščioninimu turėjome daug problemų. Pirmiausia, dėl kalbos. Ir tik reformacija pagyvino tą procesą,

mes tik tada atsiskyrėme. Kur reformacija įdiegė krikščionybę stipriau, turime Latviją, Estiją. O Latgala, Lietuva ėjo kitu keliu, labiau atsilikusi, mažiau krikščionybės paliesta. Čia, ačiū Dievui, turime Mažąją Lietuvą, kurioje stipresnis tautiškumas, kitas požiūris į žmogų, į tikėjimą. Prasideda konfliktai tarp krikščionybės, diegiamos iš Vokietijos, ir katalikiškojo prado. Su tuo susijusi ir tolerancija, apie kurią galime kalbėti vėliau.

O kas kalbama apie baltus, iš kur kyla jų tolerancija? Visi tų laikų valdovai – ir iš Rytų, ir iš Vakarų, ir iš Pietų – naudojo grobikiškus puolimus, ir čia nėra nieko naujo.

Bet kad Lietuvai labai sekasi plisti į Rytus, užimti dideles teritorijas ir jas valdyti, turime labiau akcentuoti kitą aspektą – buvę ryšiai, mūsų pėdsakai. Autorius irgi kalba apie galindus prie Maskvos. Ar tik galindai? Dabar tyrinėjama ten kurtų baltų piliakalnių.

Tas procesas – ne vien neigiamas. Kad tą procesą valdytų, nekeičia

tvarkos – čia ir iškyla lietuvių baltų tolerancija. Jordanas VI a., o Adomas Brėmenietis XI a. sako, kad baltai yra nuostabiai tolerantiški. Tolerantiški jie ir puolami. Tiesa, atsako tuo pačiu, bet patys nesistengia paveikti išorės.

V. V.: Kaip suprantu, Bronius norėjo tą aspektą labiau išryškinti atsižvelgiant net ir į naujus veikalus. Eugenijus Jovaiša „Aisčiuose“ irgi kalba apie gentis Rytuose, kur, ko gero, baltų ryšiai buvo nuo seno. Bet čia būtų išėjęs tikriausiai ėjimas prieš srovę, prieš iki šiol įsigalėjusią istoriografiją?

I. K.: Istorija – toks mokslas, kuriame galimos daug interpretacijų. Bet kuris įvykis gali turėti visą puokštę skirtingų vertinimų. Tarkim, toks sudėtingas dalykas kaip Lietuvos priešistorė. Čia labai mažai rašytinių šaltinių, daugiausia remiamasi kalbiniais vietovardžių tyrinėjimais ar materialinių kultūrų tyrinėjimais, yra gausybė klausimų.

Aš savo knygoje, be abejo, užsimenu apie baltų kadaise gyvenimą teritoriją, kuri Rytuose siekia Maskvą, Vakaruose – dabartinės Lenkijos pamaro teritorijas. Apie tą pačią toleranciją kalbu, kad ji atsirado pagonybės laikais, kai atsirado mūsų valstybė. Būtent tuo metu, kai Lietuvos valstybė plėtėsi į Rytus, tolerancija buvo būtinas veiksnys absorbuoti rytų slavų, būsimumų rusėnų žemes.

Remiuosi akademinė literatūra

– atsiranda pasirinkimo momentas: vieni istorikai remiasi vienais dalykais, kiti gali remtis kitais.

V. V.: Mūsų istoriografijoje savotiškai probleminis klausimas – 1791 m. gegužės 3 d. Konstitucija. Čia interpretacijos irgi plačios. Broniau, kaip Jūs matote, lygindamas su lenkų istoriografija, tai, ką radote „Iliustruotoje Lietuvos istorijoje“?

B. M.: Gegužės 3-iosios Konstitucija yra tipiškas istorijos politikoje pavyzdys. Iš tikrųjų tai daugiau bandymas kurti naują politinę, labiau demokratišką realybę, bet Lietuvai tai neturi didelės reikšmės. Tai daugiau virtualios galimybės kūrimas. Bet kiekvienas naujas lenkų politinis ėjimas buvo susijęs su bandymu labiau unifikuoti Abiejų Tautų Respubliką. Čia ir vėl turime pilnesnį bandymą unifikuoti ir lietuvių šiek tiek pavėluotą, kaip ir Liublino unijoje, gynimąsi.

Bet kad unifikacija neįvyko, pripažįsta tik vienas žymus lenkų istorikas Julijus Bardachas. O lenkų istoriografija teigia, kad gegužės 3-ioji uždarė unifikacijos procesą. Bet aš sakyčiau, kad mes Lietuvoje per daug sureikšminame mūsų istoriografiją. Tuo požiūriu per daug leidžiamasi į politiką.

V. V.: Ignai, Jūs turėtumėte kokių refleksijų dėl Gegužės 3-iosios Konstitucijos?

I. K.: Be abejo. Ji absoliučiai skirtingai traktuojama Lietuvoje ir Lenkijoje. Kai pažiūrėsime į tai, kas vyksta Lenkijoje gegužės 3 d., suprasime, kad jie laiko tai viena svarbiausių savo tautos valstybingumo švenčių. Pas mus gi įtvirtintas istorinėje atmintyje būtent abiejų tautų tarpusavio įžado fakto minėjimas.

Reikia sutikti su gerbiamu Broniumi, kad vis dėlto pats Konstitucijos

tekstas skelbia unitarinės valstybės idėją, bet kartu reikia nepamiršti, kas tuo metu vyko Europoje: apšviotos epocha, kosmopolitizmas, centralizacija būtent Gegužės 3-iosios Konstitucijoje ir atsispindėjo.

Žinoma, Lietuva reagavo ir Lietuvos bajorai gynė savo valstybingumo supratimą. To padarinys – Abiejų Tautų Respublikos įžadas. Kita vertus, pačiame Gegužės 3-iosios Konstitucijos teksto redagavime nemažą vaidmenį vaidina LDK bajorai. Labai abejočiau, ar galime ją atiduoti vien Lenkijai, nes tai – ir mūsų dokumentas. Pirmoji Konstitucija Europoje. Ją kūrė ir LDK bajorai lietuviai, ir lenkai. Abiejų tautų savotiškas pasiekimas.

V. V.: Valstybė savo saulėlydyje buvo persmelkta svetimųjų įtakos, ypač Rusijos, ir susilaukė tragiško likimo. Jis vadinamas kaimynų agresija, nors įdomu, kad istoriografijoje tai vadinama padalijimais. Lenkų istoriografija turi kitą vardą.

B. M.: Kaip paminėta, vienur yra istoriografijos įtaka, o kai kur – neprofesionalumas. Man atrodo, kad kaip tik čia nuo mūsų pirmosios nepriklausomybinės istoriografijos nukalėme ir vartojame nevykusį terminą – partneriai.

Mes buvome užgrobtai – ir Lenkija, ir Lietuva. Lenkai tai vadina užgrobtim, mes gi vadiname padalijimu. Tai taip, kaip Tarybų Sąjungą pavadinantume savanorišku trijų etapų prijungimu. Mano supratimu, padalijimas – absoliučiai nepriimtinas, neadekvatus, nors ir įsisenėjęs, terminas. Aš savo Lietuvos istorijoje tikriausiai vienintelis pavartočiau savo nukaltą, tiesiogiai verstą iš lenkų kalbos žodį „užgrobtis“. Turime istorinės terminijos komisiją – reikėtų šitą klaidą ištaisyti. Čia mažiausiai kaltas šios puikios knygos autorius, bet yra puiki proga

tai ištaisyti.

I. K.: Mes gyvename Lietuvoje – turėjau laikytis tam tikrų pas mus įsigalėjusių istoriografijos taisyklių. Bet kolegos žodžiuose daug tiesos. O patys veiksmai tai buvo valstybės sunaikinimas – aneksija.

V. V.: Kuo „Iliustruota Lietuvos istorija“ skiriasi nuo kitų Lietuvos istorijų? Sakysime, 2009 m. išleista Alfredo Bumblausko „Senosios Lietuvos istorija“, kuri, galima sakyti, yra savotiška iliustruota Lietuvos istorija. Kas Igno Kaplerio knygoje kitaip?

B. M.: Jei lygintume šiuos du autorius, reikėtų pasakyti, kad profesoriui A. Bumblauskui būdingos išankstinės nuostatos ir gan griežtas oponavimas mūsų tradicinei istoriografijai. Šitas gi autorius gerai įvaldęs mūsų ir kaimynų istoriografiją, subtiliai mus veda per mūsų tautos ir valstybės istoriją, parodydamas tam tikrus aspektus. Gausu iliustracijų ir tekstų iš dokumentų, kurie paryškina autoriaus lietuvių istoriografijos poziciją. Ne kiekvienoje istorijoje rasime tokių perliukų, citatų, dokumentų – mums labai svarbių.

V. V.: Ignai, ką pridurtumėte apibendrindamas?

I. K.: Istorija turi daug įvairių kampų. Ši knyga galbūt išskirtinė tuo, kad ji skirta plačiajai visuomenei, kuri šiuo atveju gana nuskriausta – dauguma akademinų veikalų skirti istorijos profesionalams su tam tikru metodiniu aparatu, nuorodomis, literatūros sąrašais. Paprastam žmogui, besidominčiam istorija, vargu ar tokių dalykų reikia. Vakaruose vis labiau populiarėja istorijos komunikacija – bandymas istoriją pateikti suprantamai kiekvienam skaitytojui.

Iškeliavo amžinybėn Aldona Pečiulytė-Leončikienė

EUGENIJA PAKUTKIENĖ

„Žmogus eidamas per gyvenimą savo kelyje palieka pastangų pėdsakus, sukauptos patirties, minčių, jausmų, kuriuos išreiškia savo darbais. O tų darbų kraitis kiekvieno žmogaus vis kitoks, nes tai priklauso ne tik nuo likimo padiktuotų aplinkybių, bet ir nuo paties žmogaus, jo asmeninių savybių...“

(„Gimtinė“, Nr. 3/2006)

Gražų ir prasmingą kelią nuėjo Aldona, josios brolis Bronius ir sesės dvynės Ona ir Marijona Pečiuliai. Kąkada visi su savo vaikais, anūkais susitikdavo ir su giminėmis daugelį metų kartu šventė Motinos dieną savoje tėviškėje Vidugirių Būdos kaime. Ir kitomis progomis gan dažnai susieidavo. Šių metų šaltą žiemą, sausio 30-ąją, Aldona Pečiulytė-Leončikienė iškeliavo amžinybėn...

Aldona gimė 1934 metų spalio 15 dieną. Josios mama Katrė Pečiulienė (1901–1988), tėvelis Vincas Pečiulis. Aldona buvo jauniausia (žymiai jaunesnė už brolių ir seses). Augo su dvynėmis sesėmis Ona, kuri tapo Vazneliene Taurusiškių kaime, ir Maryte, tapusia Durtoniene Sankūruose, bei broliu Broniumi, kuris liko tėviškėje.

Knygos „Navinykai“ 105 psl. rašoma, kad 1954 metais pas Milončius Navinykuose susikūrė jau septinta klasė. Į mokyklą atėjo dirbti Aldutė Pečiulytė iš Vidugirių Būdos kaimo. Ji buvo baigusi Seinų licėjų, įsigijusi pedagoginį išsilavinimą Balstogėje bei baigusi bibliotekininkystės studijas. Mokytoja Marytė Savickienė

Aldona Leončikienė – pirmą iš kairės. Sėdi jos mama Katrė. 1970 m.

prisimena, jog Aldutė Pečiulytė buvo puiki mokytoja. Mokėjo bendrauti su jaunimu. Mokė šokių ir dainų. Buvo jai kaip sesuo. Skaniai gamino valgius. Ji dirbo Navinykų ir Vaitakiemio mokyklose. Mokytojos gilino žinias lankydamas kursus Lietuvoje ir Lenkijoje. Taikė naujesnes mokymo priemones ir metodus, bet vis vien reikėjo realizuoti partijos nustatytą programą.

Apie savo mokytoją ir gimtus Navinykus anksčiau pasakojusi Eugenija Buračiauskienė: „Mokykla Navinykuose buvo keliose trobose. Aidavom iš vienu namų in kitus. Klasės buvo tadu pas Milončius, kici aidavo in kitas klases, katros buvo da pas dvejus Sandus (vieni, kū prie

dabarcinės Navinykų mokyklos, kici – kitoj pusėj kelio). Navinykuosa 1954–1960 metais mokytojavo jauna mergina Aldona Pečiulytė, vėliau ištekėjus už Juozo Leončiko. Apie Aldutį sakėm nuostabiausius žodžius ir visadu prisiminėm, kokia ji graži ir gera mokytoja. Aldutė gyveno, stalojojosi Milončių (Jono) namuose, o po pamokų ėmėsi saviveiklos – subūrė jaunimų, darė vaidinimus, mokino šokių ir dainų. Susikūrė ansamblis. Tautinius rūbus skolino iš Punsko kultūros namų. Nuotraukose ir mūs, dalyvių, atmintin išliko tų jaunystės laimingų ir gražų metų akimirkos... Yra nuotrauka, kap šokam sodelin pas Milončius 8 merginos tautiniais rūbais, 1957 metais. Dalyvavo sykiu

Aldona Leončikienė (trečia iš kairės) su giminėmis, tarp jų brolio vaikais Aliumi ir Laimute

ir jaunimas ne vien iš Navinykų, o da ir Agurkių, kitų kaimų aplink. Vaidinom Krėvės „Žantų“, „Tadų Blindų“, „Jūratį marų karalienį“. Pradėdavom žiemų, o anksci pavasarį, kol da nebuvo kraunamas šienas šalinėj, tai jaunimas neraginas sutvarkydavo kluonų pasirodymu: apkaišodavom beržukų šakom, sustacydavom suolus – an kulbių lantus uždedam, apdengiam divonais, kad nesusipašytų. O žūrovų priaidavo galybė – baisiai daug žmonių suaidavo, būdavo ciek, kad nelįsdavo, tai net šalinėse viršuj an palundų susispiasdavo ir žūrėdavo vaidinimų, dainavimo, šokių. Pasirodėm savam kaimi, Milončų kluoni, ne sykį Radzūcuose, Aradnykuose ir kitur. Arkliais pakinkytais vežimais buvom nuvažavę ir in Gibus su koncertu. Po vaidinimo būtina buvo dainų ir šokiai, ba kapgi – be jų nēr vakarėlio...

Kitas pasakojimas iš Navinykų: „Navinykuose pokariu susibūrė jaunimo grupė – tokio, kuris mėgo dainuoti, šokti, vaidinti. Vadovė buvo Aldutė Pečiulytė, kilusi iš Vidugirių Būdos. Ji dirbo tada mokytoja Navinykuose, o apsigyveno pas Joną Mi-

lončių. Tai ten popiet ar ir vakarop sueidavom repetuot. Sueidavo jaunimas iš Būdos, Didžiulių, Agurkių, Navinykų kaimų – daugiausia merginų (jau beveik visos mirusios). Vadovė mane skyrė prie dainų ir šokių, o į vaidinimą ėmė tuos, kurie geriau mokėjo skaityt. Ji nuo 1955 metų pradėjo darbą su suaugusiu jaunimu. Repetavom pas Milončius arba kieme, arba troboje.

Be dainavimo, šokimo pamokų, dar ir vaidinom per mokyklos eglutę, taip pat pasirodėme pas ūkininkus kluonuose. Puikiai pavyko suvaidinti Grušo „Herų Mantą“, Šavelio „Tadą Blindą“, Maironio „Jūratę ir Kastytį“.

Vitas Skripka iš Dusnyčios porina: „Prismenu gerai, kap draugavo Leončikai, kokia graži pora, nor buvau jaunesnis. Su draugais vos dzviracus turėjom ir jais važavom in vakarėlius, o Leončikas atvažuodavo su panu motociklu „emzetki“. Pavydėjom, kad jie jau turi, kad jie aukšči, gražūs. Bet jie nesididžavo, duodavo užsėsc, pašokį pasiškėdavo su mumi ir kitais. Dažnai Krasnagrūdos dvaro pakajuose vyko šokiai (graino armoniku Vincas

Juozas ir Aldona Leončikai su giminėmis savo namuose Seinuose, palei Seinos upę

Iš šeimos albumo

Aldona Leončikienė stovi trečia iš kairės

Vitkauskas, tai Jasinskas), tai ca susicikdavom ir kaimuose, stubose an vakarėlių. Sustojam dainuoc, o jie abudu tepgi gerai traukė ir daug dainų mokėj, gerai skambėj. Pamenū, kad abudu labai gražai dainavo. Da Aldonos brolis Bronius iš Būdos su Albinu Kuosu iš Rimkažarų, aš, Vladas Klimasara ir Tadas Paškevičius – atvažinėj prieg mirusių giedoc in Dusnyčų, visi susirinkį giedojom, kap mirė Vilkelių dziedulis.“

Juozas Leončikas buvo Klevų kaime pirmasis po karo išsimokslinęs jaunuolis. Pradžioje dirbo mokytoju, o paskui Seinų apskrities švietimo inspektoriumi. Seniau Klevuose Leončikai buvusi garsi ir įžymi šeima. Juozo tėvas Pranas buvo sumanus, šviesus ir darbštus ūkininkas, lietuvis patriotas, „Žiburio“ draugijos aktyvus veikėjas, dėjęs pastangas dėl mokymo ir mokyklos steigimo. Kai 1918–1920 metais dėl Seinų krašto vyko ginčai ir kovos, Pranas Leončikas buvo Seinų lietuvių komiteto narys. Tarpukario, o paskui pokario metais stengėsi savo vaikus išmoksinti.

Sūnų Juoza kaip vienas iš pirmųjų

ūkininkų tuoj po Antrojo pasaulinio karo leido mokytis į Seinus. Čia jis baigė 7 klasių pagrindinę mokyklą, o paskui įstojo į Suvalkų pedagoginę licėjų, kur mokėsi 2 metus. Vėliau ši mokykla perkelta į Augustavą. Juozas ją baigė 1952 metais. Tais laikais tai buvusi tokio lygio mokykla kaip šiandien universitetas. Dar gyvendamas Klevuose, palaikė glaudžius ryšius su tuometiniu kaimo jaunimu. Buvo savo kaimo tikras lyderis. Ne vien išsimokslinęs, bet ir stiprus, aukštas, gražus jaunuolis ne vienai merginai jaudino širdį ir ne vienam kaimo bernui buvo autoritetas. Jis mokė jaunimą kultūringos elgsenos, pats dalyvavo ir skatino kitus dalyvauti saviveikloje. Ruošė jaunimo susitikimus, mokė kultūringai linksintis – nepasigerti, nesusipešti ar nesusimušti.

Juozas buvo geras sportininkas. Klevuose dažnai žaidė ir populiario tinklinį. Jis buvo geras plaukikas, ne kartą perplaukęs Klevų ežerus. Buvęs ir geras dainininkas, dainavęs chore, kuriam vadovavo Vitas Kubilius, pritardamas akordeonu. Pats Juozas taip pat mokėjo groti akor-

deonu, turėjo gerą klausą ir labai stiprų balsą – baritoną. Giedojęs Seinų bažnyčios chore.

Juozas Aldutę Pečiulytę vedė slapta. Kaip pasakoje, motociklu nuvažiavo abu prie Punsko bažnyčios, apsivilko vestuviniams drabužiais, atsivežtais krepšyje (Aldona – balta suknele). Juos sutuokė klebonas Antanas Šuminskas. Vėliau jiems gimė du sūnūs Darius ir Valdas, kurie baigė aukštuosius mokslus dirba vienas gydytoju, kitas sporto meistras.

Aldonos vyras Juozas Leončikas (1931–2006) mirė ne laiku. Daug dar planavo nuveikti. Deja, likimo nenuspėsi... Aldona, likusi našlė, pardavė namus Seinuose ir išsikėlė į Raigardą pas vyriausią sūnų. Džiaugėsi abiejų sūnų pasiekimais, jų darniomis šeimomis, anūkais, kurių sulaukė penketo, ir proanūkučiu. Visada gailėjo vyro ir jo ilgėjos. Jam susižalojus kertant medžius malkai slaugė. Ilgai teko gydytis, deja, nepavyko išgyventi. Aldona labai sielojosi ir palūžo. Nors Seinuose turėjo daug draugų ir giminių aplink, norėjo būti arčiau sūnų ir jų šeimų. Jai mirus sūnūs palaidojo mielą mamytę šalia tėvelio Seinuose. Lai būna jiems graži amžinybė... Mename, kaip jie lankydavo šv. Mišias Seinuose, kurioje vietoje suole atsisėdavo. Ta vieta ilgai buvo tuščia...

Sūnus Darius pasakoja: „Mama turėjo penkis anūkus. Visus vienodai mylėjo. Susilaukė vieno proanūkio, o proanūkė gimė jai mirus. Mažylės tėveliai tvirtina, kad jos tokios melsvos akys kaip močiutės...“

Man įstrigo vaikystėje dar jaunos mūsų mamos dažni apsilankymai gimtinėje Vidugirių Būdoje. Čia susitikdavo visi: jos brolis, sesės ir jau jų vaikų šeimos su savais vaikais. Mama žymiai jaunesnė už savo tikrą brolių ir seses buvo. Tai nežinojau, kas tikras dėdė man, o kam aš su broliuku jau

dėdės. Visada mėgom kaime padūkti, buvo gera, maloni aplinka, vaisės. Žinau, kad palaike viens kitą džiaugsmė ir liūdesy. Jei ką ištiko bėda – visi vieningai susidėjo, padėjo, pagelbėjo. Susitikimai ilgai užtrukdavo ir vis juose skambėjo lietuviška daina balsais. Dabar ir laikmetis sunkus, ir nieks jau tokių giminės susitikimų nerengia, juolab nedainuoja.

Prisimenu ir socializmo bei lietuvių diskriminavimo Seinuose laikus. Mes su broliu, kaip lietuvių vaikai, tai jautėme mokykloje. Tai buvo savotiškas mūsų nustūmimas į antrą planą. O mama didžiavosi esanti lietuvė, kalbanti ir rašanti lietuviškai. Ir apie tai visur garsiai kalbėjo. Tik vėliau sužinojo, kad tas lietuviškumas jai sutrukdė būti paaukštintai darbe. Kai tapo Seinų viešosios bibliotekos vedėja, rūpinosi, kad būtų lentynose ir lietuviškų knygų pasiskolinti, ieškojo, kur galėtų jų nupirkti, gauti. Bibliotekos bibliografijoje buvo literatūros ir žurnalų lietuvių kalba poskyris.“

2021 m. vasario 20 d. į amžinybę iškeliavo
A. A. JUOZAS KUCULIS
iš Punsko.

Prabėgo jau mėnuo, o mylimo vyro, tėčio, senelio ilgesys, rodos, tik stiprėja. Ar tikrai tiesa, kad laikas gydo žaizdas?

Ir vis dėlto šiuo nelengvu laikotarpiu norime padėkoti visiems, kurie buvo šalia ligonio, kuomet jis sirgo, pagelbėjo, guodė, meldėsi. Nuoširdžiai ačiū tariame Punsko gydytojams už gydymą, „Carito“ komandai, ypač brangiai sesei Onutei, už slaugymą. Dėkojame visiems – giminėms, draugams, kaimynams, pažįstamiems, kurie nepaisant sunkios epideminės situacijos rado laiko ir galimybių pagerbti Mirusį gedulo namuose ir dalyvauti Jo paskutinėje kelionėje. Ačiū giesmininkams už širdį virpinančias giesmes, už rožinio maldą bažnyčioje. Dėkojame Punsko lietuvių kultūros namų direktorei Astai Pečiulienei už tai, kad pasidalijo šiltais prisiminimais apie Velionio gyvenimą ir veiklą. Neturėjome galimybės su visais pabendrauti prie vaišių stalo, tad padėkos žodžius įspaudžiam žurnalo puslapiuose.

Žmona ir vaikai su šeimomis

2021 m. vasario 24 d. į amžinybę iškeliavo
A. A. VLADAS MACUKONIS iš Žagarių,
o nepraėjus net mėnesiui, kovo 20 d., paskui nusekė
ir jo mama **A. A. BIRUTĖ MACUKONIENĖ**.

Nieks neužpildys namuose susidariusios tuštumos ir neišsklaidys gilaus liūdesio dėl skaudžios netekties.

Labai dėkojame visiems, išdrįsusiems šiuo sunkiu metu dalyvauti laidotuvėse. Ypatingai dėkojame kun. Jaroslavui Kalinovskiui, suteikusiam dvasinę pagalbą mirštantiesiems, atnašavusiam gedulingas šv. Mišias ir palydėjusiam į amžino poilsio vietą. Nuoširdžiai ačiū tariame Žagarių kaimo giedotojams už giesmes per Vlado, o Vytautui Grigučiui už vadovavimą maldoms per Birutės šermenis. Dėkojame už gražias laidotuves Valdo Pečiulio įmonei, Seinų bažnytiniam chorui, ansamblio „Galadusys“ dalyviams. Už paguodos žodžius, gėles, aukas ir dalyvavimą ačiū giminaičiams, kaimynams, draugams, buvusio „Dusnyčios“ ansamblio dalyviams ir bendradarbiams.

Liūdintys mirusiųjų šeimos nariai: Vlado žmona Salomėja, dukros Onutė ir Danutė, sūnūs Petras ir Jurgis su šeimomis, brolis ir sūnus Algis su šeima

2021 m. vasario 5 d. mirė dėdė
A. A. JUOZAS ŽILINSKAS,
o kovo 9 d. mama
A. A. ONA ŽILINSKIENĖ
(Dzemionaitė) iš Pelelių.

Nesitikėjome, kad mūsų namuose beveik vienos pokitų vyks dvejos šermenys...

Esame dėkingi Seinų ligoninės gydytojams, seselėms už gydymą ir slaugymą. Labai ačiū kaimynei, giesmininkei Birutei Kalinauskienei, kuri vadovavo šermenų maldoms ir rožančiui. Ačiū giminėms už dalyvavimą šv. Mišiose ir laidotuvėse.

Kapų tylą ir juoda žemelė amžinajam poilsiui priglaudė mylimus Mamą ir Dėdę...

Liūdintys dukra Danutė ir sūnus Vitas su šeimomis

Palmės Lietuvoje – fantazija ar tikrovė?

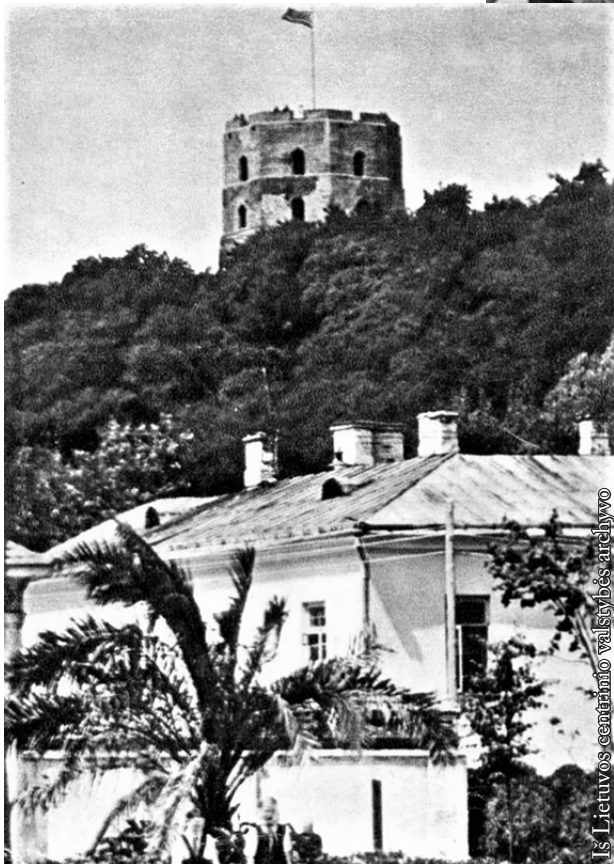
PARENGĖ LILIJA VALATKIENĖ

Šiomet žiema parodė savo charakterį. Už lango speigas, karantinas nutraukė keliones į egzotiškas šalis, tad tenka gyventi praėjusių atostogų šiltais prisiminimais. Virtualiai keliaudama per archyvus, aptikau įdomių faktų.

Ar žinote, kad Vilniuje buvo auginamos palmės? Neįtikėtina, išgyvenus šių metų speigus ir pusnynus, palmės Lietuvoje atrodo kažkas nerealaus. Bet istorinės fotografijos liudija, kad šie egzotiški medžiai augo ir džiugino miestiečius.

1952 metais Sereikiškių parke

Palmė Gedimino kalno papėdėje 1955 m.

Man palmės asocijuojasi su šiltu klimatu, mėlyna jūra ir pavasario švente – Verbų sekmadieniu. Daugelyje Europos šalių ši šventė vadinama Palmių sekmadieniu. Katalikų bažnyčios liturgijoje palmių šventinimas įvestas V amžiuje. O štai į Lietuvą jos pirmą kartą atkeliavo 1952 metais. Jų atveždavo iš pietinių sovietinių respublikų. Pirmosios 15 palmių atskraidintos iš Krasnodaro ir pasodintos pagrindinėse Vilniaus aikštėse, skveruose ir Bernardinų sode, anksčiau vadintame Jaunimo sodu. Čia palmė buvo itin didelė, beveik 80 metų senumo,

o sodino ją pasitelkę statybinį kraną. Šie medžiai augo ir Gedimino kalno papėdėje bei dabartinėje Vinco Kudirkos aikštėje.

Aplink palmes būdavo formuojami įvairiaspalviai gėlynai. Anuometinė valdžia nerimavo, kad dėl nepalankaus klimato medžiai neatlaikys žiemos, todėl palmes žiemoti darbininkai nuolat persodindavo į šiltnamius, o pavasarį sugrąžindavo atgal į miestą. Egzotiškų medžių auginimo tradicija gyvavo penkis sezonus.

Informacijos apie palmes galima rasti sovietinėje spaudoje. Štai 1952 metų birželį pagrindinis sovietų Lietuvos laikraštis „Tiesa“ rašė: „Pastarosiomis dienomis apželdinimo tresto darbuotojai pasodino sostinės aikštėse, skveruose ir soduose 15 įvairaus amžiaus palmių“.

Tikslių duomenų, kada palmės

dingo iš Vilniaus, nėra. Pasak Vilniaus miesto istorijos tyrinėtojo Dariaus Pocevičiaus, trumpai aprašiusio šiuos medžius knygoje „Istoriniai Vilniaus relikvai 1944–1990“, paskutinį kartą palmės spaudoje buvo paminėtos 1956 metais. Kodėl nuspręsta jų atsisakyti? Augalams kenkęs nuolatinis persodinimas ir nedraugiškas klimatas užbaigė jų gyvavimo istoriją.

Praėjus daugiau nei šešiasdešimt metų ir vėl auginti palmes neatrodo visai beprotiška idėja. Tiesa, jos gal ir neaug Vilniaus senamiestyje, bet privačiose sodybose jau ošia. Vilniečių Sandros ir Aido Nakčiųūnų šeima, pradėjusi vežti palmes iš Šiaurės Ispanijos ir jomis ėmusi prekiauti Lietuvoje, tikino, kad jos puikiai prigyja, o prižiūrėti šiuos augalus labai paprasta.

Sutuoktiniai palmėmis susidomėjo keletą žiemų pagyvenę Ispanijoje. Prieš dvejus metus atsivežė ir pasisodino savo namų kieme. Bandymas pavyko. Kadangi pernai žiema buvo

Palmės keliauja puoduose

itin šilta, palmės prigijo ir puikiai peržiemojo. Todėl praėjusių metų birželį kilo mintis vežti palmes pardavimui. Žmonės pirko, sodino, džiaugėsi. Tik niekas dar nežino, kaip jos atlaikė šią neįprastai šaltą ir snieguotą žiemą.

ĮDOMŪS FAKTAI

1642 metais Lietuvos ir Lenkijos karaliaus Kazimiero dvaro archyvuose buvo minimos palmės. Nuo XVII a. antrosios pusės palmių turėjo jau daugelis didikų. Jos buvo auginamos puoduose įstiklintuose didžiuliuose dvarų holuose. Žiemos metu temperatūra juose būdavo 5–7 laipsniai šilumos. Vasarą palmes išgabendavo į lauką. XIX a. turtingesni dvarai turėjo papildomą priestatą – žiemos sodą, anuomet tai buvo prestižo reikalas.

Kanapinės šiurkštuolės (*Trachycarpus Fortunei*) yra viena iš šiuo metu žinomų šalčiui atsparesnių palmių rūšių pasaulyje. Jos populiaros visame pasaulyje, vertinamos ne tik dėl grožio, bet ir dėl atsparumo šalčiui bei prisitaikymo atšiauresniam klimatui. Sakoma, kad palmės nebijo šalčio, bet patariama jau nuo minus 10–12 °C jų lapus surišti, juos ir kamieną apvynioti agrotekstile, o šaknis padengti gausiu mulčio sluoksniu.

Šių veduokliškais lapais pasipuošusių gražuolių kilmės šalys yra Indija, Tailandas, Nepalas, pietinė ir centrinė Kinija, Japonija. Natūraliomis sąlygomis jos auga Himalajuose 2000 metrų aukštyje virš jūros lygio, kur paprastai yra snieguota, šalta ir vėjuota. Ši rūšis taip pavadinta Roberto Fortūno, kuris augalą atrado ir atvežė iš Kinijos į Europą, garbei.

Trachycarpus Fortunei jau aklimatizuota ir sėkmingai auga Didžiojoje Britanijoje, Švedijoje, Danijoje, Vokietijoje, Šveicarijoje, Nyderlanduose, Belgijoje, Norvegijoje, Vakarų Kanadoje ir Tasmanijoje. Žydi geltonos spalvos žiedais balandžio, birželio mėnesiais. Į Lietuvą buvo atvežta aukščiausia apie 6 metrų šios rūšies palmė.

Palmės augo Vilniaus katedros aikštėje

Iš Lietuvos centrinio valstybės archyvo

Karininkas, policininkas Juozas Vailionis (1918–1944)

GINTARAS LUČINSKAS

Juozas Jonas Vailionis, Juozo sūnus, gimė 1918 m. rugsėjo 25 d. Seinų apskrityje, Leipalingio valsčiuje, Mizarų kaime. Tėvai buvo ūkininkai. 1928 m. baigęs Didžiasalio pradinę mokyklą, įstojo į Leipalingio vidurinę, o ją baigęs – į Seinų „Žiburio“ gimnaziją Lazdijuose. 1938 m. baigė gimnaziją ir įstojo į Karo mokyklą. Karo mokslus pasirinko be galo mylėdamas tėvynę, savo kraštą ir trokšdamas visas jėgas skirti jo saugojimui. Jam besimokant Karo mokykloje, Lietuvą okupavo Sovietų Sąjunga. Nepaisydamas savo pasirinkimo būti karininku, J. Vailionis norėjo pasitraukti iš Karo mokyklos, tačiau negalėjo.

1940 m. rugsėjo 15 d. Karo mokyklą baigė (XXII laida). Jam suteiktas jaunesniojo leitenanto laipsnis ir paskirtas Raudonosios armijos 29-ojo šaulių teritorinio korpuso 179-osios šaulių divizijos atskirojo Pionierių bataliono Vilniuje 2-osios pionierių kuopos 3-iojo būrio vadu, o nuo 1941 m. balandžio 1 d. – tiltų būrio vadu.

1941 m. birželio 22 d. kilęs Vokietijos–Sovietų Sąjungos karas karininką J. Vailionį su daliniu užklupo Varėnos poligone. Šis dalinys, apsuptas raudonarmiečių, buvo priverstas žygiuoti į Rusiją. Tačiau 1941 m. birželio 25 d. ties Smurgoniais bombardavimo metu daliniui pavyko pasitraukti iš apsupties ir išsisklaidyti apylinkėse.

Grįžęs į Vilnių, J. Vailionis nuo 1941 m. liepos pradžios pradėjo tarnauti Vilniaus įgulos lietuvių karių inžinerijos bataliono būrio vadu. Nuo 1941 m. liepos 31 d. tarnavo Lietuvos saugumo policijos Vilniaus apygardoje pirmosios eilės valdininku. 1942 m. sausio 30 d. perkeltas į Lietuvos saugumo policijos Kaišiadorių rajoną vyr. inspektoriumi.

J. Vailionis žuvo 1944 m. sausio 3 d., persekiodamas sovietų diversantus Žiezmarių valsčiuje, Kaukinės kaime.

1944 m. sausio 20 d. laikraštyje „Ateitis“ išspausdintame nekrologe

apie J. Vailionį rašyta: „Vailionis buvo linksmo būdo, drąsus ir energingas. Sunkiausiose padėtyse nenusiminavo ir visuomet rasdavo geriausią išeitį. Dirbdamas Kaišiadoryse, jis pasižymėjo ypatingu darbštumu, drąsumu ir išsverme. Į darbą įdėdamas visą savo sielą, jis kovojo su visu nusikalstamuoju elementu. Ypač pasižymėjo kovoje su bolševikiniais banditais. Dėl savo gerųjų būdo savybių jis buvo visų, kuriems su juo tekdavo dirbti ar susidurti, labai mėgiamas ir mylimas.“

Tiek pasirinkdamas karininko luomą, tiek ir vėliau, stodamas dirbti į saugumo policiją, jis teturėjo vienintelį tikslą – kuo daugiau pasitarnauti savo tėvynei. Trokšdamas savo tėvynei didžiausio gėrio, su visu jaunystės užsidegimu jis jai dirbo ir dėl jos paaukojo savo jauną gyvybę.“

J. Vailionis palaidotas Leipalingio parapijos kapinėse.

Literatūra

1. Kuckailis Juozas. 2001–ųjų metų Leipalingio kalendorius. Vilnius, 2001, p. 14.

2. Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953, t. 8. Vilnius, 2008, p. 136.

3. Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953, t. 10. Vilnius, 2015, p. 162, 276.

4. P. Stankevičius. A. a. J. Vailionis. Ateitis. 1944 m. sausio 20 d. Nr. 16, p. 6.

Iš Vytauto Zabielsko rinkinio

Lietuvos kariuomenės jaun. ltn. Juozas Vailionis. 1940 m.

Kovo 21-ąją devyniasdešimtas pavasaris pasibeldė į širdį **Natalijos Kupstienės** (Sakavičiūtės iš Kreivenų), gyvenančios Rūdninkų kaime, netoli Sangrūdos.

*Kadaiše basos kojos išbėgiojo
Kreivenų kaimo pievas ir kalvas.
Nuo Apšakalnio žalios pušys mojo,
Kad teks gyvent prie Sangrūdos.*

*O buvo visko: vargo, džiaugsmo,
Lyg verstum knygoje lapus.
Tiktai per „geležinę“ sieną
Nebuvo tako į namus...*

*Lai obelis sena po Jūsų langu
Balta skraiste uždengs gyvenimo skausmus.
Kas suskaičiuos žieduos tą išdalintą meilę
Ir gerus darbus, kuriais vis džiaugiasi ir žmonės, ir Dangus.*

Negalėdami susitikti ir apkabinti, mintimis glaudžiame Jus prie mūsų mylinčių širdžių. Linkime dar ilgai nepavargti, dalinant šilumą ir gerumą. Garbaus jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikina, stiprios sveikatos ir vien gražių, laimingų metų linki

*Sūnus Alius su šeima,
sesuo Bronė ir visa Makauskų šeima,
sesers Anelės Ivoškienės šeima,
brolienė Petronė bei Teresė ir Valentas Uzdilai,
sesers Genės Bielienės sūnūs Vitas ir Rimas su šeimomis,
brolio Antano iš Gumbinės šeima
ir brolio Vito iš Karaliaučiaus šeima*

**PARDUODAME
grūdus ir malkas**
(sukapotas ar supjautas).

Galimas pristatymas į vietą.
Išrašome sąskaitas.

*Teirautis tel. +370 682 12 786, +48 572 076 273;
el. p. vidas.varnelis@gmail.com*

Šių metų „Aušros“ 1 nr. paskelbto
SAUSIO 13-OSIOS KRYŽIAŽODŽIO
atsakymas:
**TAS LAISVĖS NEVERTAS,
KAS NEGINA JOS.**

Gauta 11 atsakymų, iš jų 9 teisingus.

Burtai laimėjimą lėmė
Alicijai Krakauskienei iš Žvikelių.

Sveikiname!

MIELI SKAITYTOJAI!

Labai prašome 1 proc.
pajamų mokesčio skirti
Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklai.
KRS: 0000270261,
cel szczegółowy ZS w Sejnach 3888

Iš anksto nuoširdžiai dėkojame!

Seinų lietuvių „Žiburio“ bendruomenė

BRANGŪS SKAITYTOJAI!

Nuoširdžiai dėkojame visiems,
kurie paaukojo mūsų įstaigai
1 % pajamų mokesčio. Jūsų skirta parama
leidžia gerinti vaikų ugdymo sąlygas, kurti
jaukią įstaigos aplinką. Šiais metais vėl
galima tokią paramą darželiui skirti.

KRS: 0000270261,
**cel szczegółowy PRZEDSZKOLE
SAMORZĄDOWE PUŃSK 4292**

*Punsko savivaldybės vaikų darželio
bendruomenė*

Lietuvos žiniasklaida

2021 03 10–23

„Ko po naujų pakeitimų šalyje liks mažiau: neapykantos kalbų ar žodžio laisvės?“, „Geriau leisti įskaudinti, negu nutildyti“, „Policija jau imasi kontroliuoti internetą: istorikui atsiųsta užklausa sukėlė nemalonių asociacijų“, „Interneto kontrolės imasi ne tik policija, bet ir Seimas: už tyčiojimąsi ir niekinimą baudos gali siekti 3 tūkst. eurų“. Taip žiniasklaida reagavo į teisingumo ministrės Evelinos Dobrovolskos siūlymą už neapykantos kurstymą taikyti ne tik baudžiamąją, bet ir administracinę atsakomybę (į Administracinių nusižengimų kodeksą siūloma įtraukti naują straipsnį, kuris numatyty administracinę atsakomybę už tyčiojimąsi ar niekinimą dėl tautybės, rasės, lyties, kilmės, religijos ar kitos grupinės priklausomybės) bei policijos pranešimą apie negirdėtas pareigas – virtualius patrulius, kurie stebėtų, ar internete nevyksta nelegali prekyba, ar naujienu portalų ir socialinių tinklų komentaruose žmonės neskleidžia neapykantos ir dezinformacijos.

„Tokia eilinė nesąmonė“, – LNK televizijai kalbėjo Istorijos instituto direktorius Alvydas Nikžentaitis. Jam policija atsiuntė 20 puslapių užklausa. Joje prašoma istoriko kaip eksperto atsakyti, ar feisbuke parašytas tekstas nėra kriminalinis nusikaltimas. Minėtame tekste kalbama, kad 1941 metais Sovietų Sąjungą užpuolė ne Vokietija, o fašistinė Europos Sąjunga. „Mūsų policija, bent jau sprendžiu iš tokios užklauskos, tampa pasaulio istorijos tam tikra specialiste, kuri ima ir nusprendžia, kokios interpretacijos yra teisingos, kokios neteisingos, o kas baisiausia – neteisingoms interpretacijoms pritaiko Baudžiamojo kodekso straipsnį“, – televizijai sakė A. Nikžentaitis.

Anot LNK, tokie galimi nusikaltimai interneto platybėse ar socialiniuose tinkluose į policijos akiratį netrukus paklius dažniau, mat šio mėnesio pabaigoje arba balandžio pradžioje į elektroninę erdvę planuojama paleisti kol kas tris virtualius patrulius. „Žmonės, kurie galimai imtųsi kontroliuoti tą elektroninę erdvę, yra tiesiog tam nepasiruošę“, – taip policijos planus įvertino A. Nikžentaitis.

Policijos atstovas Ramūnas Matonis teigė, kad pareigūnai reaguos tik į akivaizdžius nusikaltimus. „Mes kalbame apie akivaizdžius pažeidimus ir nusikaltimus, nekalbame apie kažkokį nuomonės reiškimą ir taip toliau. Čia nėra žodžio laisvės ribojimo ar cenzūros, ką kai kurie veikėjai bando pasakyti“, – pažymėjo policijos atstovas. Pasak jo, virtualus patrulis socialiniuose tinkluose turės paskyrą, o nusižengusius gyventojus pirmiausia sieks ne nubausti, bet įspėti. Kad galėtų matyti daugiau komentarų po įrašais, virtualus patrulis galės pasirašyti ir į draugus.

E. Dobrovolska sakė, kad į Administracinių nusižengimų kodeksą siūlo perkelti tyčiojimąsi ir niekinimą. Tiesioginį neapykantos skatinimą bei raginimą diskriminuoti žmonių grupę ministrė siūlo palikti Baudžiamajame kodekse. Baudos už neapykantos kalbą gali siekti nuo 50 eurų. Jei komentaruose tokia kalba pasikartoja – ir iki 3 tūkst. eurų.

Prieš siūlymą griežčiau kontroliuoti internetą nusistatęs politologas Kęstutis Girnius portale delfi.lt paskelbtame straipsnyje „Geriau leisti įskaudinti, negu nutildyti“ rašė: „Prieš kelias savaites vidaus reikalų ministrė Agnė Bilotaitė sakė, kad dėl dezinformacijos vyresni žmonės šiomis dienomis atsisako skiepytis

„AstraZeneca“ vakcina, tad už tokią klaidingą informaciją turėtų būti taikoma atsakomybė.

<...> Draudimais mažai ko pasieksi, nes bus sunku įrodyti, kad žmogus sąmoningai ir piktybiškai skleidžia dezinformaciją, o ne reiškia savo nuosirdžią, bet klaidingą nuomonę. Negalima bausti žmogaus vien dėl to, kad tai, ką jis sako, neatitinka tikrovės.

<...> Ar galima drausti žmogui, kuris pasiskiepijo ir turėjo stiprią alerginę reakciją ar kuriam susidarė kraujo krešulys, įvairiuose interneto portaluose rašyti apie savo pergyvenimą ir raginti kitus nekartoti jo klaidos?

<...> Negalėjau nenusišypsoti, perskaitęs žinutę, kad bus steigiamas virtualus policijos patrulis, kuris visą parą stebės elektroninę erdvę ir prie netinkamo pobūdžio žinutės ar komentaro prisegs visiems matomą policijos ikoną bei pranešimą.

Pagal kokius kriterijus bus nustatoma, kad žinutė ir komentaras „netinkamas“? Kiek žinau, „netinkamas“ nėra teisinė kategorija, juo labiau baustina. Jei kas nors rašytų, kad lyties keitimo chirurginės operacijos yra kūno mutilacija, ar jis sulauktų policijos ikonos ir įspėjimo? Ar šūkis „Lietuva lietuviams“ skatina neapykantą kitataučiams?

<...> Idealiame pasaulyje klestėtų žodžio ir minties laisvė, o žmonės nebūtų įskaudinami ar įžeidžiami. Bet mūsų pasaulis nėra toks. Taigi, geriau leisti įskaudinti, negu nutildyti.“

O portalas lrytas.lt rašė, kad „lygių galimybių kontrolierė Agneta Skardžiuvienė teikiamus pasiūlymus įvertino labai teigiamai – anot jos, šiuo metu egzistuoja tam tikras nebūdžiamumo fenomenas, kuriuo piktnaudžiaujama.

<...> Reaguodama į kalbas viešojoje

erdvėje, jog tokiomis pataisomis būtų ribojama žodžio laisvė, A. Skardžiuvienė pabrėžė, jog žodžio laisvė, kuri ginama įstatymais, yra gana tiksliai apibrėžta, ir nesuteikia teisės tyčiotis ar niekinti asmenis dėl jų tautybės, rasės, lyties, kilmės, religijos ar kitų tapatybės požymių. Anot jos, riba tarp neapykantos kalbos ir žodžio laisvės yra gana aiški.

Naujas iniciatyvas palaikė ir žinomas nuomonės formuotojas, buvęs diplomatas, 25 tūkst. sekėjų feisbuke turintis Aidas Puklevičius. Jis sakė virtualų patrolį į draugus priimtų. „Nuo to, kad jūs esate kažkur toli, bendraujame tik virtualioje erdvėje, nenustojame būti žmonėmis ir turėtų galioti tos pačios mandagumo taisyklės“, – teigė A. Puklevičius.

Pasak jo, komentatoriai patys turėtų labiau galvoti, ką rašo. „Žodžio laisvės vertė yra tokia didelė, kad tai yra ko gero mažiausiai ribotina ir karpytina laisvė“, – pažymėjo A. Puklevičius.

Tuo metu Konstitucinės teisės ekspertas, advokatas Petras Ragauskas portalui lrytas.lt teigė, kad siūlomos pataisos jį „pašturpino“ dėl kelių aspektų, pirmiausia – dėl projekto nekokybės. Vertindamas siūlomas Administracinių nusižengimų kodekso pataisas, P. Ragauskas teigė, kad jomis pasiekta teisinio nihilizmo viršūnė.

„Iš aiškinamojo rašto matyti, kad vietoje neapykantos ir smurto atsiranda tyčiojimas ir niekinimas. Nežinau, ar autoriai bent jau pasižiūrėjo į lietuvių kalbos žodyną, ką reiškia šie žodžiai“, – stebėjosi teisininkas. Anot jo, pirmoji žodžio „niekinti“ reikšmė – rodyti panieką, žiūrėti iš aukšto, be pagarbos, antroji reikšmė – laikyti menku, neturinčiu reikšmės dalyku, nekreipti dėmesio, nepaisyti.

„Negaliu iš aukšto ir be pagarbos žiūrėti į tam tikrą asmenį dėl to, kad jis priklauso kažkokiai grupei? Negaliu niekinti apsirijėlio, paleistuvio, kyšininko, negaliu sakyti, kad štai ši grupė, pagal tokias vertybes gyvenanti, yra nepriimtina, kad ji man

bjauri, kad man ji nepatinka? Kodėl negaliu niekinti žmonių, kurie tokias pažiūras turi, kurie gyvena kaip siurbėlės iš visuomenės, naudojami tik bendra nauda, patys nieko neduoda?“ – retoriškai klausė jis.

Tuo metu žodžio „tyčiotis“ reikšmė lietuvių kalbos žodyne – darbais ar žodžiais tyčia pajuokti, pašiepti.

„Už tai, kad aš kažką pajuoksiu, pašiepsi, man – administracinė atsakomybė? Turiu būti baudžiamas už tai, kad noriu kažką „patraukti per dantį“, vien dėl to, kad jis priklauso grupei?“ – kalbėjo teisininkas“.

Parlamentaras, Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos (LVŽS) frakcijos narys Valius Ažuolas vieną gražią dieną visai netikėtai, anot jo, sulaukė iš savo žmonos staigmenos – bilieto skrydžiui į Egiptą. Parlamento reglamente numatyta, kad kelionei reikia gauti Seimo valdybos leidimą, bet, kaip „Lietuvos ryto“ televizijos laidoje „Nauja diena“ sakė V. Ažuolas, „žmona nupirko kelionę paskutinę minutę. Fiziškai net nebūčiau spėjęs kreiptis, nes Seimo valdyba renkasi ne kiekvieną dieną – kas savaitę ar kas dvi. O rašyti prašymą tada, kada jau esi išvykęs, nėra prasmės“. Dar įdomiau, kad ponas Ažuolas dėl savo išvykos į šiltuosius kraštus darbo metu nelabai išgyveno. Politikas minėtoje laidoje tvirtino Seimo etikos ir procedūrų komisijos nebijantis, nes ši jokių sankcijų jam pritaikyti esą negalinti, todėl greičiausiai tik pagrūmos pirštu ir paprašys kitą kartą taip nebesielgti. Be to, parlamentaras teigė: „Aš esu nei pirmas, nei paskutinis Seimo narys, kuris išvažiuoja be valdybos leidimo.“ Čia pat pateiktas ir argumentas: „Netgi Seimo Pirmininkė labai dažnai pažeidinėja Statutą. Pavyzdžiui, Seimo Statutas numato, kad jei penki Seimo nariai prašo perbalsuoti jau įvykus balsavimui, ji turėtų tai leisti, bet Seimo Pirmininkė neleidžia perbalsuoti. Turbūt galėsime atsisėsti su Seimo Pirmininke ir būsime vieno- dai svarstomi Etikos komisijoje.“

Tiesa, parlamentaras iš Egipto viešbučio iš pradžių buvo prisijungęs internetu prie Seimo biudžeto ir finansų komiteto posėdžio, tačiau vienas komiteto klausimas buvo slaptas, o V. Ažuolas naudojosi neapsaugotu viešbučio internetu, todėl prieš svarstant tą klausimą jis atsijungė.

Nors pats V. Ažuolas teigė nieko labai blogo nepadaręs ir esąs ramus dėl savo, kaip Seimo nario, likimo, kai kurie kolegos parlamente manė kitaip. Anot portalui lrytas.lt, Seimo biudžeto ir finansų komiteto narys konservatorius Mantas Maldeikis laikėsi nuomonės, kad valstietis galėjo pažeisti Konstituciją. „V. Ažuolo žmona turėjo žinoti, kada prasideda Seimo sesija, ir nereikėtų dangstyti tuo, kad kažkas taip elgėsi anksčiau. Valstietis sako, kad jam šeima svarbiau. Ji svarbu visiems, bet tai vienas kitam netrukdo. O jeigu trukdo, tada reikėtų išeiti iš Seimo. Kažkodėl kitiems pavyksta suderinti darbą ir šeimos reikalus. V. Ažuolui nederėtų dangstyti žmonos sprendimais ar šeima ir slėpti nenoro dirbti“, – kalbėjo M. Maldeikis.

Tuo metu portalas delfi.lt perteikė buvusio ilgamečio Seimo Etikos ir procedūrų komiteto pirmininko Algimanto Salamakino mintis. Jis teigė, kad išvykdamas atostogų Seimo sesijos metu V. Ažuolas pažeidė Konstituciją. „Konstitucinis Teismas dar prieš 20 metų išaiškino, kad tai yra Konstitucijos pažeidimas“, – sakė jis. Dabar tik klausimas, ar Konstituciją jis pažeidė šurkščiai, ar ne. Jei šurkščiai – lauks apkalta. „Na, o gal Konstitucinis Teismas pripažins, kad žmona kalta, nes nupirko bilietus. Čia, aišku, humoro dėlei. Bet aišku, kad tai yra grubus pažeidimas“, – kalbėjo A. Salamakinas. Ar dėl V. Ažuolo kelionės kreipsis į Konstitucinį Teismą išaiškinimo, dabartinė Seimo Etikos ir procedūrų komisijos pirmininkė Aušrinė Norkienė, beje, taip pat LVŽS frakcijos narė, pasakyti dar negalėjo.